N:o 12.

Ank. till Riksd. kansli den 28 april 1905, kl. 2 e. m.

Sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 8, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i gällande bestämmelser rörande afvittringen inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker.

Uti en den 17 mars 1905 till Riksdagen aflåten proposition, n:o 88, har Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagda, i statsrådet förda protokoll, föreslagit Riksdagen att för sin del besluta, att vid afvittringen inom de områden af Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker, beträffande hvilka Kungl. Maj:ts vederbörande befallningshafvande ännu icke meddelat afvittringsutslag, skall iakttagas:

dels att för nybyggen, som hädanefter upplåtas å odisponerade öfverloppsmarker nedom odlingsgränsen, skogsanslaget bestämmes till högst 1,200 hektar för helt mantal;

dels och att af skogsanslaget skall omedelbart tilldelas de särskilda hemmanen eller nybyggena endast hvad som efter noggrann, af afvittringslandtmätaren med biträde af skogstjänsteman för hvarje särskildt fall förrättad undersökning anses erforderligt för nödigt husbehof, med hänsyn jämväl till förefintliga odlingslägenheter, men att återstoden af skogsanslagen afsättes till allmänning, att för delägarnes gemensamma nytta förvaltas i enlighet med grunder, som af Kungl. Maj:t bestämmas.

Till det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden för den 17 mars 1905 har departementschefen anfört följande:

»Hos Kungl. Maj:t hafva särskilda framställningar gjorts, afseende ändringar i åtskilliga hänseenden uti de beträffande afvittringen inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker gällande stadganden. Innan jag redogör för nämnda framställningar, anhåller jag att i korthet få erinra om hufvuddragen af de för sagda landsdelar nu gällande afvittringsföreskrifter.

Sedan, på grundvalen af nådiga stadgan angående afvittringsverket i Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län den 10 februari 1824 med däruti sedermera vidtagna ändringar, afvittringsverket i dessa landsdelar fortgått, dock utan att beröra lappmarkerna, utfärdades den 13 december 1850 särskild stadga för afvittring och skattläggning inom Luleå lappmark. Sistnämnda stadga blef dock aldrig tillämpad, enär Kungl. Maj:t den 28 december 1861 af förekomna anledningar fann godt anbefalla Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län att i god tid, innan de allmänna afvittringsarbetena ansåges böra utsträckas till Luleå lappmark, inkomma med förslag till ny stadga för afvittringen därstädes samt därvid jämväl i samråd med Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västerbottens län taga under öfvervägande, huruvida icke för samtliga lappmarker i dessa län gemensamma grunder för afvittring och skattläggning borde bestämmas.

Under det att ett på grund häraf inkommet förslag var föremål för förberedande behandling, blef med anledning af framställning från Riksdagen genom nådigt bref den 13 december 1867 stadgadt, bland annat, att en gränslinje mellan den egentliga fjällbygden och den till odling tjänliga delen af Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker skulle provisionellt bestämmas samt att anläggning af nybyggen ofvanför denna gränslinje tills vidare och intill dess allmän afvittring skett i de socknar, genom hvilka gränslinjen komme att sträcka sig, icke finge af Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västerbottens och Norrbottens län beviljas.

Från denna tid är äfven ett annat stadgande att märka, nämligen nådiga förordningen den 29 juni 1866, angående dispositionsrätten öfver skogen å sådana skattehemman, som uppkomme af nybyggen, hvilka därefter från kronan upplätes, eller af sådana äldre nybyggen, för hvilka föreskrifna byggnads- eller odlingsskyldigheter icke blifvit behörigen fullgjorda. I denna förordning stadgades, bland annat, att å dylika skattehemman skattemannen ej skulle äga annan rätt öfver

hemmanets skog, än att han därifrån finge dels, utan utsyning, till husbehof hämta nödigt virke och bränsle och dels, efter utsyning och stämpling af vederbörande skogstjänstemän, fritt taga eller försälja hvad därutöfver kunde, med bevarande för framtiden af skogens bestånd, årligen afverkas. Ej heller finge för uppodling till åker och äng skog å hemmanet fällas annorledes än sålunda sagts, med mindre skattemannen därtill erhållit särskildt tillstånd af Kungl. Maj:ts befallningshafvande.

Genom nådigt bref den 29 juni 1866 meddelades jämväl bestämmelser angående dispositionen af sådana öfverloppsmarker, som icke lämpligen kunde användas vare sig till kronoparker eller anläggning af nya hemman.

Vid öfvervägande af inkomna förslag till ny afvittringsstadga för lappmarken fann Kungl. Maj:t det vara önskligt, att i sammanhang med afvittringen åtgärder vidtoges för betryggande af skogens framtida bestånd och för bevarande af lapparnes renbetesrätt, och ansåg Kungl. Maj:t, att i sådant hänseende den blifvande afvittringsstadgan borde innehålla allmänna föreskrifter såväl om nämnda betesrätt som angående utsträckning af bestämmelserna i nyssberörda nådiga förordning den 29 juni 1866 rörande dispositionsrätten öfver skogen å vissa hemman till att gälla alla frälse- och skattehemman och lägenheter i Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker beträffande den vid afvittring dem tilldelade skogen. Då likväl sådana bestämmelser skulle inskränka de enskildes dispositionsrätt öfver skogen, ansåg sig Kungl. Maj:t icke böra utan Riksdagens hörande i dessa ämnen förordna och aflät därför till 1873 års Riksdag nådig proposition angående bestämmelser i dylikt syfte. Detta förslag blef med en mindre ändring af Riksdagen godkändt. Därefter blef den ännu gällande stadgan om afvittring i Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker af Kungl. Maj:t utfärdad den 30 maj 1873. I densamma hafva sedermera ändringar vidtagits i särskilda delar.

1873 års afvittrings-stadga.

Enligt ifrågavarande stadga skola genom allmän afvittring från kronans marker nödiga områden tilldelas såväl de i lappmarken förut varande, icke behörigen afvittrade hemman och nybyggen som ock de nybyggen, som kunna vid afvittringen i laga ordning tillkomma (endast nedom odlingsgränsen). Ränta och mantal å hemman och nybyggen bestämmas, där det ej förut skett. Vid afvittringen skall ock en (definitiv) gräns bestämmas emellan de delar af lappmarken, som äro tjänliga för odling, och den mark, där nybyggesanläggningar icke vidare må tillåtas. Denna gräns fastställes af Kungl. Maj:t. Afvittringen skall i regel företagas sockenvis. Efter den allmänna afvittringens fullbordande må nybyggen

på odisponerad mark inom de till odling tjänliga delarna af landet åt hugade sökande upplåtas och genom särskilda afvittringsåtgärder utbrytas. Hemman och nybyggen skola, såvidt tillgång finnes, erhålla skog ej blott till husbehof utan ock till afsalu, dock att ägare af frälse- och skattehemman och lägenheter ej må öfver den vid afvittring tilldelade skogen äga vidsträcktare dispositionsrätt än enligt § 1 af ofvanberörda nådiga förordning den 29 juni 1866 är ägare af däri omförmälda hemman förunnad. Dylikt skogsanslag må, med hänsyn till skogens och betets bättre eller sämre beskaffenhet samt markens olika växtlighet bestämmas efter beräkning af 5,000 kvadratref (= 440,76) hektar eller därutöfver till högst 20,000 kvadratref (= 1,763,04 hektar) skogsmark för helt mantal och i förhållande därefter för större eller mindre hemmantal. Däri inberäknas ej sådan mark som bör hänföras till impediment. Impediment bör i ägobeskrifningen särskildt upptagas, och därmed förstås sjöar, vattendrag samt sådana berg, sandhedar och stenbunden mark, hvarå duglig skog hvarken finnes eller kan växa eller bete finnes eller kan erhållas, samt kala och odugliga eller med dvärgträd bevuxna mossar och kärr, som hafva sten till grund eller sakna affall och således äro till odling otjänliga. Smärre impediment å skogsmarken må dock utelämnas. Vid ägobesiktningen, hvilken utföres af landtmätare med biträde af gode män, uppskattas inägorna efter deras afkastning, på sätt i gällande skattläggningsmetod finnes föreskrifvet, och skall tillses, att under impediment ej inbegripes duglig mark, som kan komma i fråga att användas till skogsanslag. Vid afvittring får icke taxering eller gradering ske å skogsmark för områdestilldelning åt hemman och nybyggen, dock att afdrag för smärre impediment, som ej särskildt upptagas, må, såvidt nödigt är, af landtmätare med gode män bestämmas till högst en fjärdedel af vidden af den ägofigur, hvarå sådant afdrag ifrågakommer. Dessa afdrag anmärkas i häfdeförteckningen och taxeringslängden. Vederbörande skogstjänsteman skall såsom kronoombud vid afvittringen föra talan i fråga om afsättande af mark till kronopark och om skogsanslag åt hemman och nybyggen. Kungl. Maj:ts befallningshafvande äger därjämte förordna ombud att föra kronans talan vid ägobesiktning och skattläggning samt andra frågor, som röra det allmännas rätt. Vid dessa sistnämnda förrättningar må jämväl vederbörande skogstjänsteman, där så anses nödigt, tillstädesvara och göra framställningar i sådana ämnen, som kunna öfva inflytande på bedömandet af kronoparks omfång och belägenhet. När de för afvittringen nödiga beredelser föregått, upprättar landtmätaren förslag till skattläggning och områdestilldelning, som föredrages för delägarne. Sedan

förslaget granskats af afvittringsstyresmannen, meddelar Kungl. Maj:ts befallningshafvande afvittringsutslag, som får öfverklagas hos Kungl. Maj:t. Sedan utslaget vunnit laga kraft eller, i händelse af besvär, blifvit af Kungl. Maj:t slutligen pröfvadt, verkställes områdesutstakning och rörläggning. Hvad stadgan innehåller angående allmän afvittring gäller i tillämpliga delar äfven vid särskild afvittring af nybygge, som efter den allmänna afvittringens slut anlagts å odisponerad mark nedom odlingsgränsen.

Af förekommen anledning behagade Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 9 november 1877, under förklarande, att Kungl. Maj:t icke ansett allmän föreskrift om afsättande af viss del utaf hvarje sockens skogsanslag till allmänning böra i sakens skick omedelbarligen af Kungl. Maj:t meddelas, förordna att Kungl. Maj:ts befallningshafvande skulle äga att, i enahanda ordning som beträffande öfriga nödiga förberedelser för afvittring, meddela föreskrift, huruvida en fjärdedel eller, där vederbörande delägares beslut därtill gåfve anledning, större del af en sockens skogsanslag borde afsättas till en eller flera allmänningar, att förvaltas efter de grunder, som Kungl. Maj:t på framställning af Kungl. Maj:ts vederbörande befallningshafvande komme att bestämma.

Sedan Kungl. Maj:t genom särskilda beslut fastställt definitiv odlingsgräns för såväl Västerbottens som Norrbottens län, medgaf Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 18 november 1892, att de hemman och lägenheter ofvan odlingsgränsen i nämnda bägge län, hvilka beviljats till anläggning före utfärdandet af ofvanberörda nådiga bref den 13 december 1867 angående bestämmande af en provisionell kulturgräns, skulle, beträffande Norrbottens län i den mån sådant icke redan skett, undergå afvittring. Därjämte bestämde Kungl. Maj:t beträffande denna afvittring ofvan kulturgränsen i Västerbottens län, att ekonomiska kartverkets kartor i skalan 1 : 50,000 skulle tjäna till ledning vid afvittringen, och mätning genom afvittringslandtmätare endast verkställas i vissa fall, bland annat af sådana impediment, som hvart för sig hade ett ytinnehåll af omkring 30 hektar. Dessa impediment skulle till sina yttre gränser mätas i skalan 1 : 20,000.

Med tillämpning af de sålunda gifna bestämmelserna hafva afvittringarna i Västerbottens och Norrbottens län fortgått, så att, sedan afvittringen i kustlandet för länge sedan afslutats, allmän afvittring numera öfvergått ej blott hela den del af lappmarken, som är belägen nedom odlingsgränsen, utan jämväl hela den del af Norrbottens läns lappmark, som är belägen ofvan sagda gräns. Beträffande sistnämnda län är emellertid att märka, att, sedan Kungl. Maj:ts befallnings-

hafvande meddelat utslag angående Juckasjärvi sockens afvittring samt Kungl. Maj:t med anledning af däröfver anförda underdåniga besvär återförvisat ärendet i vissa hänseenden beträffande Vittangi by, denna bys afvittring ännu ej är slutligt bestämd. Särskild afvittning å odisponerad kronomark nedom kulturgränsen i Norrbottens län är däremot icke afslutad.

Inom Västerbottens läns lappmarksområde ofvan odlingsgränsen pågå afvittringarna ännu i Sorsele, Stensele, Tärna, Vilhelmina och Dorotea socknar. Nedom kulturgränsen återstår i detta län odisponerad kronomark endast i Sorsele socken.

Då jag nu öfvergår att redogöra för de särskilda framställningar, som hos Kungl. Maj:t gjorts angående ändring i gällande föreskrifter beträffande afvittringen i lappmarkerna, är först att märka, hurusom Riksdagen uti skrifvelse den 1 juni 1901 anhöll:

Riksdagens skrifvelse 1 juni 1901.

1:o) att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruledes genom lagstiftnings- eller andra särskilda åtgärder den själfägande jordbrukande befolkningens ställning i Norrland och Dalarne måtte kunna vidmakthållas och stärkas och jordbrukets utveckling i nämnda landsdelar befrämjas, samt, så snart ske kunde, för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill förhållandena kunde anses föranleda, och

2:o) att Kungl. Maj:t täcktes ej mindre tillse, på hvad sätt och i hvad omfång vid afvittringarna ofvan odlingsgränsen inom Dorotea och Vilhelmina socknar det socknarna tillkommande skogsanslag måtte kunna afsättas till bildande af en eller flere allmänningar, samt för Riksdagen framlägga förslag till dylika bestämmelser, än äfven föreskrifva vidtagande af sådana åtgärder, att arbetet med dessa afvittringar ej måtte fullföljas längre, än att hinder därigenom ej skulle möta för sådana allmänningars bildande.

Det i moment 1:o) af denna hemställan innefattade ärende har varit föremål för utredning af den kommitté, som Kungl. Maj:t den 7 juni 1901 behagade tillsätta med uppdrag att verkställa utredning uti nämnda hänseende och därefter, i den mån utredningen därtill gåfve anledning, till Kungl. Maj:t inkomma med underdåniga förslag — den så kallade norrlandskommittén.

Det i moment 2:o) af Riksdagens ofvanberörda hemställan innefattade ärende anhåller jag att nu få underställa Kungl. Maj:ts pröfning.

Sedan uti Riksdagens ifrågavarande skrifvelse framhållits vikten af att den själfägande jordbrukande befolkningens ställning i Norrland och Dalarne blefve vidmakthållen och stärkt samt åtskilliga medel till

detta måls ernående antydts, anfördes beträffande det i moment 2:o) af Riksdagens hemställan omförmälda ämne följande.

I en inom Riksdagen väckt motion hade framställts förslag om åtgärder i syfte, att afvittringarna i de trakter af Norrland, där desamma ännu icke afslutats, måtte komma att fullföljas efter i viss mån andra grunder än de hittills tillämpade, i det att nämligen bestämmelser skulle meddelas därom, att större delen af den skog, som till socknarna ansloges, måtte komma att afsättas till en eller flere allmänningar i enlighet med de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kunde meddela. Riksdagen, som redan förut uttalat sin åsikt om önskvärdheten däraf, att skogsallmänningar komme till stånd, delade i allo motionärens uppfattning, att det varit synnerligen lyckligt, om detta önskningsmål mer tagits i betraktande vid afvittringarnas genomförande. Förslag om bestämmelser i sådan riktning hade ock förut varit å bane, men frågan hade då ansetts böra lösas på frivillighetens väg. Enskilda bemödanden hade ej heller saknats, men de hade visat sig icke på långt när göra till fyllest, och det syntes därför vara af behofvet påkalladt, att statsmakterna nu inskrede med en bestämd föreskrift i ämnet. För att ett sådant stadgande, hvilket syntes lämpligast böra tillkomma i formen af Konungs och Riksdags gemensamma beslut, skulle blifva af någon betydelse, fordrades emellertid, att de ännu pågående afvittringarna icke fullföljdes längre, än att stadgandet skulle kunna blifva på dem tillämpligt. Det vore i allt fall endast i en ytterst ringa del af de väldiga vidder, afvittringarna omfattat, som tillgodoseendet af ifrågavarande, för jordbruket liksom för skogshushållningen betydelsefulla önskningsmål numera kunde framtvingas. Motionären hade i sin framställning upptagit allenast trakterna ofvan odlingsgränsen i Dorotea och Vilhelmina socknar af Västerbottens läns lappmarker. Enligt hvad för Riksdagen blifvit uppgifvet, hade emellertid afvittringarna ej heller inom Stensele, Tärna och Sorsele socknar af samma lappmarker fortskridit längre, än att där fortfarande funnes möjlighet till allmänningars bildande, och Riksdagen toge med hänsyn härtill för gifvet, att de åtgärder i förevarande syfte, som möjligen komme att vidtagas, skulle, därest så ske kunde, utsträckas till äfven sistnämnda socknar.

Vid föredragning den 7 juni 1901 af denna Riksdagens skrifvelse behagade Kungl. Maj:t med anledning af Riksdagens hemställan i moment 2:o) anbefalla Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västerbottens län ej mindre att inkomma med underdånigt förslag, på hvad sätt och i hvad omfång vid afvittringarna inom länet det enskilde tillkommande skogsanslag måtte kunna afsättas till bildande af en

eller flera allmänningar, än äfven att tillse, att arbetet med afvittringarna icke fullföljdes längre, än att hinder därigenom ej mötte för bildande, i största möjliga utsträckning, af sådana allmänningar.

Med anledning häraf afgaf Kungl. Maj:ts bemälde befallningshafvande underdånigt utlåtande den 27 december 1901, däruti Kungl. Maj:ts befallningshafvande emellertid inskränkte sig till att åberopa innehållet af ett utaf Kungl. Maj:ts befallningshafvande samma dag till landtmäteristyrelsen afgifvet yttrande, för hvilket jag längre fram torde få redogöra.

Norrlandskommitténs framställning den 16 november 1901.

Uti en den 16 november 1901 dagtecknad underdånig skrifvelse gjorde förberörda, af Kungl. Maj:t den 7 juni 1901 tillsatta kommitté framställning angående förändrade grunder för afvittringen i lappmarkerna. Kommitténs skrifvelse var af följande lydelse:

»Vid företagande af den utredning, som genom Eders Kungl. Maj:ts nådiga bref af den 7 sistlidne juni anbefallts i fråga om åtgärder för vidmakthållande och stärkande af den självfägande, jordbrukande befolkningens ställning i Norrland och Dalarne samt befrämjande af jordbrukets utveckling i nämnda landsdelar, hafva undertecknade, ledamöter i den af Eders Kungl. Maj:t för sådant ändamål tillsatta kommitté, ansett nödigt att till en början undersöka, om enligt gällande afvittringsförfattningar, i den mån dessa ännu kunna komma att tillämpas, områdestilldelningen till enskilda hemman och nybyggen sker på sådant sätt, som för jordbruksnäringens stödjande kan anses mest önskligt; och hafva kommitterade härvid funnit sig böra redan nu, och utan att afvakta det slutliga resultatet af kommitténs arbeten, till Eders Kungl. Maj:t afgifva en underdånig framställning rörande några frågor, hvilkas skyndsamma afgörande synts kommittén vara af omständigheterna synnerligen påkalladt.

Enligt Kungl. Maj:ts nådiga stadga om afvittring i Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker den 30 maj 1873 skall det skogsanslag, som vid afvittring tilldelas hemman eller nybygge, bestämmas efter beräkning af 5,000 eller därutöfver till högst 20,000 kvadratref skogsmark (441—1,763 hektar) för helt mantal och i förhållande därefter för större eller mindre hemmantal. Enligt kommittén lämnade upplysningar har vid tillämpningen af denna bestämmelse så förfarits, att skogsanslaget i medeltal kommit att utgöra 1,500—1,600 hektar för helt mantal, oberäknadt impediment, eller vida mer än det författningsenliga medeltalet, 1,102 hektar, och tämligen nära det lagliga skogsanslagets maximum.

Medräknas emellertid impediment, utgöra skogsanslagen i medeltal

för mantal omkring 4,000 hektar; och då erfarenheten visat, att såsom impediment i afsevärd omfattning ansetts äfven användbar skogsmark, torde af nämnda skogsanslag omkring 2,400 hektar böra anses såsom duglig mark. Ej sällan har dessutom vid afvittringen förekommit, att hemmansdelar och nybyggen blifvit åsatta högre skattetal och i följd däraf erhållit större skogsanslag än det, hvartill beskaffenheten af hemmanets inägor bort gifva anledning; och vill kommittén i sammanhang härmed hafva anmärkt, att förekomsten af dessa oegentligheter gifver vid handen, det bestämmelserna i 10 § af ofvannämnda stadga icke visat sig vara tillfyllestgörande för behörigt tillvaratagande af kronans rätt vid afvittringsförrättningar.

De stora skogstillgångar, som sålunda tilldelats lappmarkernas hemman och nybyggen, hafva ock, trots det utsyningstvång, hvarmed deras tillgodonjutande varit förenadt, gjort dessa hemman och nybyggen synnerligen begärliga för trävarurörelsen, och öfverflyttning af jord från den jordbrukande befolkningen till idkare af nämnda rörelse har i oroväckande grad ägt rum och synes alltjämt vara att befara.

Den första åtgärd, omsorgen om jordbruksnäringens vidmakthållande inom dessa trakter påkallar, torde därför vara den, att grunderna för skogstilldelningen vid afvittring sålunda ändras, att de hemman och nybyggen, som hädanefter genom afvittring färdigbildas, med bibehållande af deras ändamålsenlighet såsom jordbruksfastigheter ej vidare göras begärliga för trävarurörelsen.

I detta afseende är det på två särskida områden en förändrad lagstiftning kan erhålla betydelse, nämligen dels å ännu oafvittrade trakter och dels å öfverloppsmarker inom afvittrade delar af lappmarkerna, där nybyggen med rätt till skogsanslag fortfarande få anläggas.

Till oafvittrade områden äro numera allenast att hänföra de ofvan odlingsgränsen belägna delarna af socknarna Vilhelmina, Dorotea, Sorsele och Stensele med Tärna kapellförsamling. Enligt kommittén meddelade upplysningar utgör antalet hemmansdelar och nybyggen inom ifrågavarande delar af nämnda socknar sammanlagdt 177, af hvilka dock en del ägas eller innehafvas af sågverksägare och hvilka härstädes torde genom lämpliga lagstiftningsåtgärder kunna dels bibehållas, dels vinnas åt jordbruksnäringen.

De odisponerade öfverloppsmarkerna nedom odlingsgränsen inom Norrbottens och Västerbottens län, belägna hufvudsakligen i socknarna Gellivare, Jockmock, Arjepluog och Sorsele, utgöra, enligt hvad för kommittén uppgifvits, i det närmaste 600,000 hektar. Det är alltså

ett synnerligen afsevärdt område, som här genom kolonisering efter ett lämpligt system skulle i mån af befintliga lägenheter småningom kunna komma jordbruksnäringen och bondeståndet till godo, men som, upplåtet till nybyggen enligt gällande författningar och afvittringsföreskrifter, säkerligen inom kort komme att indragas under sågverkens stora skogsbesittningar.

Eders Kungl. Maj:t har genom nådigt bref den 7 nästlidne juni anbefallt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västerbottens län ej mindre att inkomma med underdånigt förslag, på hvad sätt och i hvilken omfattning vid afvittringarna inom länet det enskilda tillkommande skogsanslag kunde afsättas till bildande af en eller flera allmänningar, än äfven att tillse, att arbetet med afvittringarna icke fullföljdes längre, än att hinder därigenom ej mötte för bildande i största möjliga utsräckning af sådana allmänningar.

I anslutning till den uppfattning, som synes ligga till grund för detta nådiga bref, vill äfven kommittén i allmänningars bildande af en del af skogsanslaget se ett verksamt medel till hämmande af den angifna skadliga utvecklingen i afseende å jordfördelningen mellan jordbruksnäringen och sågverksrörelsen, och kommittén har i detta afseende funnit önskligast, att steget tages fullt ut och att hela skogsanslaget, i hvad det efter sakkunnig utredning anses öfverstiga nödigt husbehof, afsättes till allmänning. Härvid böra bestämmelser stadgas, afseende att från delaktighet i dylik allmännings afkastning utesluta fastighetsägare, hvilka icke kunna anses såsom egentliga jordbrukare.

Vidare har kommittén ansett det böra öfvervägas, huruvida icke skogsanslaget enligt gällande afvittringsstadga bestämts till högre belopp, än som kan anses nödigt. I fråga härom har kommittén väl kommit till den öfvertygelsen, att ofvan odlingsgränsen belägna hemman och nybyggen kunna vara i behof af det understöd, som i fråga om skogsanslag medgifves dem af gällande bestämmelser, men hvad beträffar de framtida nybyggen, som komma att anläggas å öfverloppsmarkerna nedanför odlingsgränsen, synes skogsanslaget utan olägenhet kunna och böra betydligt inskränkas, helst därigenom tillfälle till anläggande af ett större antal nybyggen torde kunna beredas.

I fråga om dylika nybyggesanläggningar har på senare tider visat sig, att rättighet därtill sökes jämväl af personer, hvilka uppenbarligen icke kunna hafva för afsikt att såsom jordbrukare nedsätta sig å det tillämnade nybygget, utan måste antagas hufvudsakligen åsyfta förvärfvandet af skogsanslaget för trävarurörelse. Äfven denna omständighet synes förtjäna lagstiftningens uppmärksamhet.

På grund af hvad sålunda anförts får kommittén i underdånighet hemställa,

att för afvittring och nybyggesanläggningar inom lappmarkerna måtte i vederbörlig ordning bestämmas följande förändrade grunder, nämligen

att, med bibehållande af nuvarande latitud för skogsanslag till hemman och nybyggen ofvan odlingsgränsen, skogsanslaget för nybyggen, som hädanefter upplåtas å öfverloppsmarkerna nedanför nämnda gräns, bestämmes till högst 1,200 hektar för helt mantal;

att af detta skogsanslag omedelbart tilldelas de särskilda hemmanen eller nybyggena endast hvad som efter noggrann, af afvittringslandtmätaren med biträde af skogstjänsteman för hvarje särskildt fall förrättad undersökning anses erforderligt för nödigt husbehof och att å sålunda afsatta områden afverkning af skog får ske endast till husbehof;

att återstoden af skogsanslagen afsättes till allmänning att för delägarnes gemensamma nytta förvaltas i enlighet med grunder, som lämna trygghet, att allmänningen kommer att lända till varaktigt stöd för den jordbrukande befolkningen; därvid från delaktighet i allmänningens afkastning böra uteslutas jordägare, hvilka uppenbarligen icke för egen utkomst bruka jorden eller äro på stället boende;

att ansökan om nya nybyggesanläggningar och dessas skatteomföring icke må beviljas annan än den, som kan antagas vilja och kunna själf bruka fastigheten för att därigenom bereda sig sitt nödvändiga lifsuppehälle;

samt att afvittring såväl inom oafvittrade trakter som äfven i orter, där påbörjad afvittring ej afslutats eller nybyggesupplåtelser på odisponerad mark förekomma, tills vidare, och intill dess förenämnda förändrade grunder blifvit pröfvade, måtte inställas.

Transsumt af det hos kommittén förda protokoll, utvisande hos kommittén i frågan yttrade särskilda meningar, bifogas.»

Denna kommitténs framställning var undertecknad af kommitténs ordförande, herr grefve L. Douglas, samt ledamöterna i kommittén J. Berlin, J. Bromée, H. Claëson, M. von Feilitzen, F. Kempe, E. Kinberg, G. Kronlund, C. Lindhagen, A. Lindman och A. Wiklund. Enligt omförmälda transsumt af kommitténs protokoll hade emellertid reservationer afgifvits *dels* af kommitténs ledamöter Claëson och Lindman, hvilka förenat sig om följande yttrande:

»I kommitténs underdåniga hemställan om förändrade grunder för afvittring och nybyggesanläggningar inom lappmarkerna föreslås

beträffande den del af skogsanslaget, som skall till allmänning afsättas, att från delaktighet i allmänningens afkastning böra uteslutas jordägare, hvilka uppenbarligen icke för sin utkomst bruka jorden eller äro på stället boende.

Kommitténs förslag i denna del kunna vi ej biträda.

Enligt Kungl. Maj:ts nådiga stadga den 30 maj 1873 om afvittring i Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker skola (§ 8) hemman och nybyggen, såvidt tillgång finnes, erhålla skog ej blott till husbehof, utan ock till afsalu, samt skall (§ 18) skogsanslaget bestämmas med hänsyn till skogens och betets bättre och sämre beskaffenhet samt markens olika växtlighet.

Då denna ännu gällande stadga, hvilken ej synes lägga hinder i vägen för att den till saluskog afsedda del af skogsanslaget tilldelas jordägarne gemensamt i form af allmänning, icke gör någon åtskillnad mellan olika slag af ägare, utan tillförsäkrar alla ägarne till hemman och nybyggen laglig rätt att, där tillgång finnes, erhålla skogstilldelning efter de i stadgan bestämda grunder, anse vi beträffande redan beviljade nybyggen och däraf bildade hemman, att vid skogstilldelning åt dessa bör hädanefter som hittills tagas hänsyn endast till fastighetens storlek och dess behof af skogsmark såsom varaktigt stöd vid jordbrukets bedrifvande och icke i någon mån vid den tillfälliga omständigheten, huruvida jordägaren själf brukar jorden och är på stället boende eller ej, samt att, då denna grundsats bör tillämpas ej blott vid utskiftandet af husbehofsskogen, utan äfven vid tilldelandet åt fastigheterna gemensamt af den till dessas stöd afsedda allmänning, däraf ock måste följa, att den ene eller andre jordägaren ej må kunna uteslutas från andel i afkastningen af den honom gemensamt med de öfriga jordägarne tillhöriga skogsmarken.

En afvikelse härifrån skall svårligen kunna betraktas annorledes än såsom ett kringgående af en i afvittringsstadgan befintlig bestämmelse, till hvilken nuvarande ägaren af nybyggen och hemman ansett sig kunna sätta lit, och står i strid med allmänt gällande rättsregler rörande delägares inbördes rätt till samfälld egendom. Den föreslagna bestämmelsen låter enligt vår tanke sig ej ens försvaras därmed, att den är af förhållandena högeligen påkallad. Vi äro nämligen väl ense med kommitténs flertal om det önskliga däri, att ifrågavararande nybyggen och hemman ägas af personer, för hvilka jordbruket är hufvudsak, men vi äro ock öfvertygade, att detta önskningsmål i högst väsentlig grad skall vinnas redan därigenom, att, på sätt kommittén föreslagit, åt fastigheterna icke lämnas någon skogsmark, som af deras ägare får

för afverkning till afsalu disponeras, vid hvilket förhållande fastigheterna icke blifva användbara till skogsbruk, utan säkerligen skola af sådana jordägare, hvilka hafva sågverk eller annan trävarurörelse till sin egentliga handtering, med nöje till jordbrukare för billigt pris afyttras;»

dels ock af kommitténs ledamot F. Kempe, hvilken anfört:

»Jämte det att jag till alla delar instämmer i det af herrar H. Claëson och A. Lindman särskildt afgifna yttrande, får jag såsom ett i min mening viktigt skäl för bifall till kommitténs hemställan ytterligare anföra följande.

Med afseende å den af kommittén föreslagna åtgärden att inom den ännu oafvittrade delen af lappmarkerna tilldela där förefintliga hemman och nybyggen skog endast till husbehof, men icke till afsalu, samt att af hela den återstående delen af skogsanslaget bilda socken-allmänningar, så synes mig det viktigaste skälet för en dylik åtgärd ligga däri, att de skogar, om hvilka nu är fråga, såsom belägna ofvan odlingsgränsen, i allmänhet äro skyddsskogar och såsom sådana näppeligen böra utgöra föremål för enskildes skogshushållning. Det misstag, som vid afvittringen inom Jämtlands län begicks i detta hänseende och som visat sig så ödesdigert för fjäll- och skyddsskogarna inom detta län, torde ej till någon del böra upprepas.

Därjämte hade kommitténs ledamöter Lindhagen, Bromée, Kinberg och Wiklund förenat sig om det yttrande, att enligt deras uppfattning kommittén bort till Kungl. Maj:ts kännedom tydligare och fullständigare framföra skälen till de särskilda framställningar, hvilka innefattades i kommitténs underdåniga hemställan, i hvilket syfte kommitténs underdåniga skrifvelse hade, enligt nämnda ledamöters åsikt, kunnat erhålla viss af dessa ledamöter föreslagen och i kommitténs protokoll intagen lydelse.

Yttranden öfver norrlands-kommitténs framställning.

Genom nådig remiss den 25 november 1901 anbefalldes landtmäteristyrelsen att, efter vederbörandes hörande, afgifva underdånigt utlåtande angående norrlandskommitténs ifrågavarande framställning. Med anledning häraf hördes i ärendet Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västerbottens och i Norrbottens län, hvilka myndigheter bifogade infordrade yttranden af vederbörande afvittringsstyresmän. Uti de sålunda afgifna yttrandena har anförts hufvudsakligen följande.

Afvittringsstyresmannen i Västerbottens län har i yttrande den 14 december 1901 meddelat, att, sedan genom Kungl. Maj:ts nådiga skrifvelse till landtmäteristyrelsen angående afvittring af hemman och lägenheter ofvanför odlingsgränsen i Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker

den 18 november 1892 bestämts, att dylik afvittring skulle företagas, de nu pågående afvittringsförrättningarna påbörjats den 5 juni 1894 i Sorsele socken, den 6 juli 1896 i Stensele socken, den 13 juli samma år inom Tärna kapellförsamling, den 1 juli 1901 i Dorotea socken och den 8 juli samma år i Vilhelmina socken. Inom Sorsele socken hade alla förberedande frågor behandlats. Provisionell plan för områdestilldelningen vore förevisad, af delägarne gillad och sedermera fullständigt uträknad. Åbodelningen vore provisionellt förevisad och delvis fast uträknad, hvadan sålunda endast återstode nytt sammanträde för den senares definitiva bestämmande äfvensom bestämmande af kronoparkernas läge med anledning af vederbörande jägeriombuds därom gjorda framställning samt utstakning af områdena. Afvittringen inom denna socken omfattade en areal af 19,9 kvadratmil, hvaraf vore utlagda till kronoparker 5,8 kvadratmil, till allmänning, motsvarande en tredjedel af skogsanslaget, 1,7 kvadratmil, till vederbörande jordägare att under enskild disposition besittas med den inskränkning, som gällande lag om utsyning inom lappmarkerna föreskrefve, 8,1 kvadratmil, hvarefter till kronoöfverloppsmarker återstode 4,3 kvadratmil för eventuella nybyggesanläggningar, skyddandet af lapparnes renbetesrätt och flyttningsvägar samt den användning i öfrigt, som kunde af Kungl. Maj:t komma att bestämmas. Inom Stensele och Tärna socknar, mellan hvilka ej funnes någon rågång uppgången, hade afvittringsförrättningen så framskridit, att mätningen inom Stensele vore fullständigt afslutad och inom Tärna socken så långt framskriden, att densamma ansåges kunna under sommaren 1902, med bibehållande af den dåvarande arbetspersonalen, afslutas. Den afmätta arealen inom dessa socknar utgjorde ungefär 24 kvadratmil, och syntes återstoden komma att utgöra omkring 5 kvadratmil. Inom Vilhelmina och Dorotea socknar vore endast första sammanträdena hållna, och ansåges den areal, som därstädes kunde komma att uti afvittringen ingå, enligt inom afvittringsområdet förut tillämpad plan, omfatta minst 25 kvadratmil, synnerligast om lapparnes vid sammanträde i Fatmomakke till afvittringsstyresmannen inlämnade anhållan om erhållande af insyningsrätt till inom den egentliga fjällbygden belägna odisponerade ängstrakter för blifvande nybyggen under ifrågasatt öfvergång från nomadlifvet kunde komma att, efter därom hos Kungl. Maj:t gjord framställning, vinna nådigt afseende.

Hemmansdelarnas antal inom de olika socknarna utgjorde: i Sorsele 104, hvaraf 102 ägdes af enskilde och 2 af bolag, i Stensele 57 och i Tärna 124, alla ägda af enskilde, i Vilhelmina 120, hvaraf 115 ägdes

af enskilde och 5 af bolag, samt i Dorotea 28, hvaraf 2 ägdes af enskilde och 26 af bolag.

Hvad anginge den del af skogsanslaget, som skulle till allmänningar afsättas, utgjorde denna, enligt delägarnes därom träffade och af Kungl. Maj:t den 1 mars 1901 godkända föreningar, för Sorsele socken en tredjedel samt för Stensele och Tärna socknar hälften af sagda anslag. Afvittringsstyresmannen ville härvid anmärka, att vederbörande jordägare ej tänkt sig någon utdelning af inkomsten från dessa allmänningar i annan form än såsom bidrag för betäckande af kommunala utgifter, såsom för skolhusbyggnader, förbättrade kommunikationer m. m. dylikt och möjligen såsom tillfällig hjälp vid inträffande svårare missväxtår, genom hvilka bidrag dessa bygder kunde göras jämnställda med öfriga delar af länets lappmarker, och ansåge han, att under sådana förhållanden den del af skogsanslaget, som komme att ligga under hemmanens enskilda disposition, vore välbehöflig till det ytterligare stöd för jordbruket, som enligt afvittringsstadgan därmed afsåges. Faran för dessa hemmans öfverlåtelse till bolag borde kunna förebyggas genom det tillägg till nu gällande bestämmelser angående dispositionsrätten till skogen å sådana skattehemman, som af nybyggen uppstått, att den skogstillgång utöfver husbehofvet, som möjligen kunde komma att utsynas, skulle försäljas å offentlig auktion, i likhet med hvad om skogsförsäljning från kronodomäner vore stadgadt.

Angående afvittringsarbetenas ifrågasatta inställande har afvittringsstyresmannen framhållit, att, hvad anginge Sorsele socken, afvittringen på grundval af gällande lagstiftning och vid sammanträden fattade beslut så långt fortskridit, att rubbning däraf enligt hans förmenande svårligen kunde äga rum, men att arbetena inom öfriga delar af afvittringsområdet inom Västerbottens län utan hinder för det syftemål, kommittén afsett, nämligen hämmandet af bolagens hemmansförvärf, kunde och borde fortgå, intill dess mätningar och taxeringar med dithörande kartor och handlingar hunnit upprättas, hvartill enligt hans åsikt skulle med dåvarande arbetspersonal åtgå en tid af minst sex år.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västerbottens län har uti sitt till landtmäteristyrelsen ställda yttrande af den 27 december 1901 anfört följande.

Bestämmelsen i 8 § af Kungl. Maj:ts nådiga stadga om afvittring i Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker den 30 maj 1873, att »hemman och nybyggen skola, såvida tillgång finnes, erhålla

skog ej blott till husbehof, utan ock till afsalu», hade uppenbarligen tillkommit i syfte, att jordbruket i dessa karga trakter skulle äga stöd i afkomsten af det skogsanslag, som vid afvittringen utginge. Då det emellertid visat sig, att åtskilliga hemman inköpts och nybyggen anlagts af sågverksbolag och enskilde, som med köpet eller nybyggesanläggningen afsett att vid afvittringen få stort skogsanslag sig tilldeladt och med åsidosättande af jordbrukets utveckling använda skogen för andra ändamål, syntes kommitterades förslag därom, att, med bibehållande af den nuvarande latituden för skogsanslag till hemman och nybyggen ofvan odlingsgränsen, af detta skogsanslag skulle omedelbart tilldelas de särskilda hemmanen eller nybyggena endast hvad som efter noggrann, af afvittringslandtmätaren med biträde af skogstjänsteman verkställd undersökning ansåges erforderligt för nödigt husbehof, att å sådana afsatta områden afverkning af skog finge ske endast till husbehof samt att återstoden af skogsanslagen skulle afsättas till allmänningar att för delägarnes gemensamma nytta förvaltas, vara synnerligen välbetänkt och, hvad afvittringen inom Dorotea och Vilhelmina socknar beträffade, möjligt att, efter därom fastslagna bestämmelser, genomföra. Hvad åter vidkomme Sorsele, Stensele och Tärna socknar, ansåge Kungl. Maj:ts befallningshafvande, vid det förhållande, att föreningar, som blifvit af Kungl. Maj:t godkända, emellan delägarne träffats af innehåll, att inom Sorsele $^1/_3$ samt inom Stensele och Tärna $^1/_2$ af skogsanslaget skulle till allmänningar afsättas, någon ytterligare afsättning till allmänning icke kunna eller böra ifrågakomma, utan att delägarne, hvilkas rätt vore af frågans utgång beroende, blefve i ärendet hörda och därigenom satta i tillfälle att anföra och styrka de skäl, som till äfventyrs kunde förefinnas, för att större afsättning till allmänning, än redan funnes bestämdt, ej borde inom sistnämda tre socknar äga rum.

Beträffande det af kommitterade i deras underdåniga hemställan framställda förslag att i fråga om den del af skogsanslaget, som skulle till allmänning afsättas, från delaktighet i allmänningens afkastning borde uteslutas jordägare, hvilka uppenbarligen icke för sin utkomst brukade jorden eller vore på stället boende, ansåge sig Kungl. Maj:ts befallningshafvande på de skäl, som blifvit uti ofvanberörda reservation af kommitténs ledamöter Claëson, Lindman och Kempe anförda, och då dylika villkor syntes sakna den rättsliga grund, som för fastighets förvärf borde vara lika för alla, icke kunna till kommitterades härutinnan gjorda hemställan tillstyrka nådigt bifall.

Hvad härefter beträffade kommitterades förslag, att afvittring såväl inom oafvittrade trakter som äfven i orter, där påbörjad afvittring ej afslutats, tills vidare, och intill dess förenämnda förändrade grunder blifvit pröfvade, måtte inställas, delade Kungl. Maj:ts befallningshafvande afvittringsstyresmannens uppfattning i fråga om afvittringen i Sorsele, Stensele och Tärna socknar, men funne för sin del intet hinder möta, att med vidare åtgärder för afvittringens fortgång inom Dorotea och Vilhelmina socknar skulle tills vidare anstå.

Hvad åter särskildt vidkomme kommitterades hemställan, att jämväl nybyggesupplåtelser på odisponerad mark måtte under nyssnämnda tidrymd inställas, ansåge sig Kungl. Maj:ts befallningshafvande böra framhålla, att, sedan i nådiga brefvet den 13 december 1867 stadgats, att en gränslinje emellan den egentliga fjällbygden och den till odling tjänliga delen af Västerbottens läns lappmarker skulle provisionellt bestämmas samt att anläggning af nybyggen ofvanför denna gränslinje icke finge ske, innan afvittring ägt rum inom de socknar, genom hvilka nyssberörda gränslinje komme att sträckas, samt sistberörda föreskrift genom nådiga kungörelsen den 19 april 1872 utsträckts att gälla äfven för den del af Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker, som vore belägen nedanför omförmälda gränslinje, något medgifvande till nybyggesanläggningar icke, efter det sistberörda nådiga kungörelse tillkommit, lämnats. Ehuru i 6 § af Kungl. Maj:ts nådiga stadga om afvittringen i Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker den 30 maj 1873 funnes föreskrifvet, att, efter den allmänna afvittringens fullbordande, nybyggen finge på odisponerad mark inom de till odling tjänliga delarna af landet åt hugade sökande upplåtas och genom särskilda afvittringsåtgärder utbrytas, hade några upplåtelser till nybyggesanläggningar, såvidt Kungl. Maj:ts befallningshafvande hade sig bekant, icke inom dessa trakter förekommit.

Afvittringsstyresmannen i Norrbottens län har i utlåtande den 12 december 1901 beträffande afvittringen inom länet meddelat, att densamma vore i hufvudsaklig del fullbordad, hvadan några ändrade bestämmelser angående densamma icke numera syntes kunna förekomma, samt, vidkommande nybyggesanläggningarna å kronoöfverloppsmark inom Norrbottens län nedanför odlingsgränsen, anfört, att förslag till disposition af öfverloppsmarken i Gellivare och Jockmocks socknar redan vore upprättade och fullbordade samt för vederbörande vid sammanträden föredragna; att några stora skattetal ej förekomme därstädes, i

det att skatterna vore $^1/_{32}$, $^3/_{64}$, $^1/_{16}$ mantal samt undantagsvis för något nybygge med mycket goda lägenheter $^1/_8$ mantal; att skogsanslagen till dessa nybyggen vore beräknade på grundvalen af från 1,057 hektar till 1,200 hektar för helt mantal, dock att tre nybyggen i Jockmocks socken erhållit skogsanslag efter 1,218 hektar och ett efter 1,625 hektar för helt mantal; att däraf $^1/_4$ afsatts till allmänning; att till följd af de små skattetalen i de flesta fall ej mer än husbehofsskog komme att falla inom området, sedan en fjärdedel af skogsanslaget afsatts till allmänning; att undersökningar för disposition af öfverloppsmarkerna i Arjepluogs socken verkställts under sommaren 1901 och att förslagen till dylik disposition komme att upprättas under påföljande vinter samt att afvittringsstyresmannen därför hemställde, att inställande af skattläggningar och områdestilldelningar i Jockmocks, Gellivare och Arjepluogs socknar måtte om möjligt icke ske. Därjämte har afvittringsstyresmannen anfört, att upplåtelser af nybyggen till sågverksägare och personer, som kunde antagas icke själfva komma att bosätta sig på stället, icke hädanefter torde förekomma, ehuru sådana ansökningar blifvit inlämnade.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län har i sitt den 17 februari 1902 afgifna utlåtande framhållit de stora fördelarna för landet af att en själfägande befolkning funnes och bibehölles i lappmarkerna, samt ansett sträfvandena böra gå ut på detta måls vinnande. Syftemålet med anläggande af nybyggen hade ju också varit och borde också fortfarande vara att uti de stora obygderna inom lappmarkerna erhålla en befolkning, som, sedan den nedlagt arbete å marken, skulle bekomma största möjliga rätt till den brutna bygden. Af bestämmelserna om bördsrätten framginge också uppenbart, att lagstiftaren aldrig tänkt sig, att åborätt och nybyggarrätt skulle kunna öfvergå till bolag eller inrättningar. En revision af bestämmelserna för afvittringen och nybyggesanläggningarna inom lappmarken syntes därför vara synnerligen af behofvet påkallad.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande hade redan förut haft för afsikt att, då nya ansökningar om nybyggen skulle pröfvas, noggrant tillse, att icke upplåtelse skedde till andra än dem, som verkligen kunde antagas vilja och äga förmåga att själfva bruka nybyggena för att därigenom bereda sig sin nödtorftiga bärgning. Under hand hade ock Kungl. Maj:ts befallningshafvande på förfrågan meddelat sina afsikter i detta hänseende.

Ehuru skogen inom lappmarkerna, till följd af förbättrade flott-

leder och andra kommunikationer samt till en del genom högre pris å trävaror, numera hade högre värde, än då afvittringsstadgan förbereddes, samt till följd däraf det af kommittén föreslagna skogsanslaget möjligen skulle kunna anses motsvara i värde det, som gällde vid afvittringsstadgans utfärdande, ansåge sig Kungl. Maj:ts befallningshafvande ändock icke böra tillstyrka en inskränkning uti det förut stadgade skogsanslaget. Om kommitténs förslag, att åt nybyggarne icke skulle upplåtas mer än hvad som kunde anses vara nödigt för husbehofvet, under det att det öfriga af skogsanslaget skulle afsättas till allmänning — hvilket förslag Kungl. Maj:ts befallningshafvande ansåge sig böra biträda — blefve antaget, skulle nybyggarne icke få någon afsevärd skogsmark till afsalu, som kunde innebära fördel för sågverksbolagen att söka förvärfva sig nybyggena. Då kronans skogar inom Norrbotten upptoge så stor areal af länet, syntes det icke kunna påstås, att de behöfde ökas. Däremot vore det af synnerlig vikt, att allmänningsskogarna erhölle större utsträckning, enär afkomsten af desamma i högsta grad bidroge till utvecklingen af de kommuner, som ägde dylik allmänningsskog. Kungl. Maj:ts befallningshafvande hölle också före, att det skulle blifva betydligt lättare att från allmänningsskogarna kunna bereda mark åt nyodlare än från kronoparkerna, där representanterna för statens ekonomiska intresse att erhålla god afkastning af skogen ställde sig hindrande i vägen.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som haft tillfälle att iakttaga det stora gagn och den ovedersägliga nytta, som allmänningsskogarna redan beredt vederbörande kommuner och därigenom hela länet, ville därför på det lifligaste förorda, att så mycket som möjligt af skogsanslaget tillfölle sockenallmänningarna.

I sitt betänkande syntes kommittén hafva antagit, att afkastningen af sockenallmänningarna endast tillkomme delägarne, och hade kommittén ansett, att de allmänningar, som skulle bildas af skogsanslaget, sedan hvad som erfordrades till husbehof undantagits, skulle förvaltas för delägarnes gemensamma nytta i enlighet med grunder, som lämnade trygghet, att allmänningen komme att lända till varaktigt stöd för den jordbrukande befolkningen, så att från delaktighet i allmänningens afkastning skulle uteslutas jordägare, hvilka uppenbarligen icke för egen utkomst brukade jorden eller vore på stället boende. De erfarenheter, som erhållits från användningen af inkomsten af besparingsskogarna i Dalarne, där besparingsskogarnas afkastning till en början skulle användas endast för delägarnes nytta, hade gjort, att

Kungl. Maj:t ansett dylika bestämmelser icke vidare böra fastställas. Då i Dalarne hemmansägarne ägde rätt att af inkomsterna från sina besparingsskogar erhålla godtgörelse för sina kommunala utskylder, hade delägarne icke tvekat att besluta utgifter och uttaxeringar, hvilka blifvit fullständigt ruinerande för öfriga skattdragande inom kommunen. Kungl. Maj:t hade också i nådigt bref den 1 september 1894 till Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län i sammanhang med ändringar af reglementet för en allmänning inom länet tillagt: att, enär inom annan kommun betänkliga missförhållanden uppkommit därigenom, att jordägare kunnat till gäldande af större eller mindre del af de utskylder, som för kommunens gemensamma ändamål beslutats och å jordägarne belöpt, använda afkastningen af sådan skogsmedelsfond, om hvars bildande varit fråga, anbefalldes Kungl. Maj:ts befallningshafvande att uppgöra nytt förslag till föreskrifter för användande af fondens inkomster, därvid borde bland föreskrifterna intagas uttrycklig bestämmelse därom, att fondens afkastning icke finge användas för sådant kommunalt ändamål, för hvilket kommunens medlemmar vore underkastade uttaxering, med mindre hela utskyldsbeloppet för samma ändamål, och således jämväl den del däraf, som belöpte å icke jordägande medlemmar af kommunen, toges af fondens afkastning. Dylik bestämmelse vore därför också intagen i alla de af Kungl. Maj:t fastställda reglementen för de inom Norrbottens län bildade allmänningsfonder. Sedan kostnaderna för allmänningens skötsel undantagits, finge för delägarnes speciella utgifter endast användas hvad som åtginge till gäldande af å jordbruksfastigheterna belöpande fastighetsbevillning samt af landstingsskatt, bidrag till skjutsentreprenaderna och bidrag till prästerskapets aflöning för jordbruksfastigheterna, hvarjämte ett visst maximibelopp, olika för olika socknar, finge användas såsom bidrag till utgörande af den de väghållningsskyldige påhvilande tunga.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande ville därför på det lifligaste afstyrka bifall till kommitténs förslag i fråga om användningen af allmänningarnas afkastning.

Ehuru det syntes blifva hinderligt för utvecklingen att tills vidare inställa afvittringen och nybyggesupplåtelserna, kunde Kungl. Maj:ts befallningshafvande ej anse sig böra afstyrka förslaget i denna del.

Emot detta yttrande har reservation i vissa delar anförts af föredraganden i afvittringsärenden hos Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län, länsnotarien S. A. Lilja, hvilken ansett, att ett stadgande därom, att, sedan nödig husbehofsskog för nybyggaren undan-

tagits, hela återstoden af skogsanslaget skulle afsättas till allmänning, skulle i hög grad motverka, om icke helt och hållet förhindra kolonisation, enär dels den mark, som i allmänhet erbjödes nybyggaren, hvarken till läge eller beskaffenhet vore ägnad för ett jordbruk, som kunde i och för sig föda sin man, dels ock ofta tillfällen saknades till arbetsförtjänst, hvilken dock, enär nybyggaren i allmänhet saknade nödigt kapital, vore erforderlig för att sätta nybyggaren i stånd att verkställa de odlingar och öfriga arbeten å jorden, som vore oundgängliga för att aftvinga densamma någon afkastning. Tilldelades däremot nybyggaren ett skäligt anslag af skog för afsalu, kunde han till en början vinna medel för nybyggets upparbetande. Det skogsanslag, som öfverlätes till nybyggarens förfogande med inskränkt dispositionsrätt, kunde emellertid lämpligen begränsas till hälften af hela anslaget och andra hälften afsättas till allmänning. Då skulle å ena sidan tillräcklig skogstillgång finnas för att väcka och vidmakthålla lusten till bosättning såsom nybyggare i lappmarkerna, men å andra sidan en så ringa disponibel skogstillgång innebära liten lockelse för sågverksbolagen.

Jämte öfverlämnande af de sålunda infordrade yttrandena har landtmäteristyrelsen i underdånigt utlåtande den 20 februari 1902 i ärendet anfört följande.

Landtmäteristyrelsen delade kommitténs åsikt därom, att skogsanslaget för de nybyggen, som komme att anläggas å kronoöfverloppsmarkerna nedanför odlingsgränsen, utan olägenhet kunde nedsättas till ett maximum af 1,200 hektar för helt mantal. Och styrelsen hölle visserligen före, att det med afvittringarna afsedda ändamål af jordbrukets utveckling och stärkande af den självfägande jordbrukande befolkningens ställning i Norrland skulle bättre än hittills tillgodoses, om af skogsanslagen icke omedelbart tilldelades hemman och nybyggen mer, än som vore erforderligt för nödigt husbehof, och återstoden afsattes till allmänning att för delägarnes gemensamma nytta förvaltas i enlighet med grunder, som lämnade trygghet, att allmänningen komme att lända till varaktigt stöd för den jordbrukande befolkningen. Men styrelsen kunde emellertid ej finna, att tillräcklig säkerhet i fråga om tillgång å husbehofsskog kunde beredas på det af kommittén föreslagna sätt. Det vore väl sant, att afvittringslandtmätaren med biträde af skogstjänsteman kunde vid förrättningen närmelsevis bedöma hvad ett hemman eller nybygge kunde behöfva till husbehofsskog, men det kunde icke vara tillräckligt, att husbehofsskog afsattes allenast för de hemman och lägenheter, som vid afvittringsförrättningen funnes inom afvittringsområdet. Om, såsom syftet med skogsanslagen uppenbarligen

vore, odlingen skulle i framtiden kunna utvecklas så, att, på sätt mångenstädes i lappmarkerna ägt rum, de ursprungliga hemmanen skulle kunna klyfvas i flere gårdar och gifva bärgning åt flera hushåll, måste uppenbarligen den för husbehof afsatta skogstrakten vara så stor, att brist på ved och husbehofsvirke icke lade hinder i vägen för en sådan utveckling. För att syftemålet med de af kommittén gjorda förslag skulle kunna vinnas, vore det därjämte af synnerlig vikt, att sådana grunder för förvaltningen af skogsallmänningar och för användningen af afkastningen därifrån blefve bestämda, att någon penninghjälp skulle kunna beredas delägarne däri, så att de därigenom kunde erhålla tillgång till det kapital, som finge anses vara nödvändigt, för att de skulle kunna bygga hus samt verkställa de odlingar och öfriga arbeten å jorden, hvilka erfordrades för att aftvinga densamma någon afkastning.

Rörande frågan, huruvida vissa jordägare borde uteslutas från delaktighet i allmänningens afkastning, hvilken fråga, såsom varande af rättslig natur, ej tillhörde området för landtmäteristyrelsens ämbetsverksamhet, tilltrodde sig styrelsen icke att uttala annan mening, än att det af kommittén i berörda afseende framställda förslag syntes styrelsen kunna gifva anledning till tvister och förvecklingar emellan delägarne i allmänningen.

Emot hvad kommittén föreslagit såsom villkor, för att ansökningar om nya nybyggesanläggningar och dessas skatteomföring finge beviljas, hade landtmäteristyrelsen intet att erinra.

Beträffande slutligen kommitténs framställning därom, att afvittring såväl inom oafvittrade trakter som äfven i orter, där påbörjad afvittring ej afslutats eller nybyggesupplåtelser på odisponerad mark förekomme, måtte tills vidare inställas, ville landtmäteristyrelsen till en början erinra, att, såsom också kommittén syntes förutsätta, afvittringen i Norrbottens län borde anses afslutad utom beträffande nybyggen å öfverloppsmarkerna nedanför odlingsgränsen. Hvad anginge Västerbottens län och därvid först Sorsele socken, hvarest afvittringen fortskridit så långt, att provisionell plan för områdestilldelning blifvit upprättad, för delägarne utvisad och delvis uträknad, ansåge styrelsen, att, emedan skogsanslagets fördelning emellan delägarne och storleken af hvad däraf skulle afsättas till allmänning vore beroende af hvad Kungl. Maj:t kunde komma att besluta med anledning af kommitténs framställning i fråga om dispositionen af skogsanslagen, det vore nödvändigt, att ytterligare åtgärder för afvittringens fullbordande enligt nu gällande afvittringsstadga icke vidtoges, utan att afvittringen därstädes blefve tills vidare inställd. Beträffande Stensele och Tärna socknar

ansåge landtmäteristyrelsen, att det med kommitténs förslag afsedda ändamål icke skulle i någon mån förfelas därigenom, att afvittringsarbetena inom dessa socknar, där afvittringen icke hunnit längre än att mätningarna delvis blifvit verkställda, ytterligare fullföljdes, tills ägotaxeringen ägt rum samt därtill hörande kartor och handlingar upprättats. Hvad slutligen anginge Dorotea och Vilhelmina socknar, där några fältarbeten ännu icke blifvit påbörjade, hölle styrelsen jämväl före, att, då mätning och ägotaxering måste verkställas i och för afvittring äfven enligt de af kommittén föreslagna grunder, skäl icke förelåge att i dessa socknar, hvarest mätning och ägotaxering säkerligen skulle med nuvarande arbetspersonal kräfva en tid af fyra till fem år, nu inställa afvittringsarbetena. Emot kommitténs förslag att inställa afvittringen på odisponerade kronoöfverloppsmarker hade styrelsen icke något att erinra.

Skrift af sågverksägare m. fl.

Åtskilliga sågverks- och fastighetsägare inom Norrland och Dalarne inkommo härpå till Kungl. Maj:t med en i februari 1902 dagtecknad underdånig skrift, däruti de anförde, bland annat, att de beträffande norrlandskommitténs förslag angående storleken af det skogsanslag, som skulle åt nybyggeshemman upplåtas, och angående detta anslags indelning i husbehofsskog och allmänning ej för sin del hade annat att erinra, än att förslagen i dessa hänseenden, om de blefve gillade, icke borde kunna äga tillämpning vid afvittringsförrättningar, som fortskridit så långt, att bestämmelser och aftal, i hvad mån skogsanslagen skulle afsättas till allmänning, redan i laga ordning träffats och fastställts; att de däremot, vidkommande förslaget att från delaktighet i den del af skogsanslaget, som afsatts till allmänning, utesluta jordägare, som ej för sin egen utkomst brukade jorden eller vore på stället boende, ville inlägga en bestämd gensaga mot ett sådant våld på laglig äganderätt och välförvärfvade rättigheter samt mot en sådan kränkning af den urgamla svenska rättsgrundsatsen om likhet inför lagen; att de i afseende härå därjämte ville erinra, att kommitténs majoritet, jämte det den velat frånkänna en viss klass af jordägare afkastningen af en väsentlig del af den deras hemman tillskiftade skogsmarken, förgätit att taga under ompröfning, hvilken eller hvilka denna afkastning skulle tillkomma; samt att, därest kommitténs afsikt varit, att de delägare i allmänningen, som hade de rätta kvalifikationerna, skulle efter hemmantal åtnjuta den afkastning, som frånhändes andra delägare, kommittén syntes äfven hafva bort tänka på den eventualiteten, att alla delägarne i en allmänning kunde vara, enligt kommitténs sätt

att se saken, diskvalificerade, och att hela allmänningen för sådan händelse blefve res nullius.

Kungl. Maj:ts beslut ang. afvittrings-arbetena under senare år.

I ärendets så beskaffade skick blef detsamma inför Kungl. Maj:t föredraget den 7 mars 1902, därvid Kungl. Maj:t, med förklarande, att Kungl. Maj:t ville framdeles fatta beslut beträffande norrlandskommitténs framställning rörande ändrade grunder för afvittring och nybyggesanläggningar i Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker, i anledning af framställningen i öfrigt förordnade,

att arbetet med afvittringen inom Sorsele socken skulle tills vidare upphöra;

att afvittringsarbetena inom Stensele och Tärna socknar ej skulle fortgå längre, än till dess ägotaxeringen ägt rum samt därtill hörande kartor och handlingar upprättats, samt

att med afvittringen för nybyggesanläggningar å odisponerad öfverloppsmark inom Norrbottens läns lappmarker skulle tills vidare anstå.

Beträffande afvittringsarbetenas fortgång efter nämnda tid torde jag få erinra om följande af Kungl. Maj:t fattade beslut.

För afvittringsarbetena i Norrbottens län har Kungl. Maj:t fastställt årsplaner den 2 maj 1902, den 17 april 1903 och den 15 april 1904. Enligt dessa planer hafva göromålen omfattat endast kompletteringar och kollationeringar, äfvensom, enligt planen för år 1904— sedan Kungl. Maj:t den 26 februari 1904 fattat beslut öfver anförda besvär rörande Juckasjärvi sockens afvittring — områdesutstakningar inom sagda socken, där så lämpligen kunnat ske.

I fråga om afvittringsarbetena i Västerbottens län behagade Kungl. Maj:t den 23 maj 1902, med anledning af därom af landtmäteristyrelsen gjord framställning, förklara, att, utan hinder af nådiga beslutet den 7 mars samma år, de afvittringslandtmätare, som sysselsatts med åbodelningen inom Sorsele socken, skulle fullfölja dessa arbeten, intill dess alla kartor och handlingar samt publika renovationer, som anginge socknen, kompletterats, så att de vore fullständiga på förrättningens dåvarande ståndpunkt och arbetena, då de ånyo upptoges, kunde äfven af en till äfventyrs ny arbetspersonal fullföljas. Därjämte fastställdes plan för göromålen under år 1902, innefattande komplettering af kartor och handlingar angående Sorsele socken, nedtransportering och kopiering af kartor angående Stensele och Tärna socknar, mätningsarbetenas fullföljande inom Tärna socken, sammanträden med delägarne och lappbefolkningen i Stensele och Tärna socknar för påbörjande af

ägobesiktning för skattläggningen samt slutligen företagande af dessa besiktningar.

För år 1903 fastställde Kungl. Maj:t plan för afvittringsgöromålen i Västerbottens län den 17 april sistnämnda år, innefattande, utom nedtransportering och kopiering af kartor, fullföljande och afslutande af mätningsarbetena inom Tärna socken, påbörjande af mätningar inom Dorotea socken samt fortsättande af graderingsarbetena inom Stensele och Tärna socknar.

Enligt den för år 1904 af Kungl. Maj:t den 15 april samma år fastställda plan för afvittringsarbetena inom Västerbottens län skulle dessa fortgå sålunda, att, jämte det komplettering af mätnings- och graderingsarbetena inom Stensele och Tärna socknar fortsattes, nedtransportering och kopiering af upprättade kartdelar öfver nämnda socknar fullföljdes; att inom Vilhelmina socken mätningar påbörjades; att mätningarna inom Dorotea socken fullföljdes; samt att graderingsarbetet inom Tärna socken fortsattes.

Därjämte torde jag få erinra, att, sedan åtskilliga hemmansägare och nybyggare inom afvittringsområdet ofvan odlingsgränsen i Sorsele socken hos Kungl. Maj:t anhållit, att Kungl. Maj:t måtte medgifva, att afvittringen och åbodelningen inom berörda område finge fortsättas och fortast möjligt afslutas på hittills för afvittringen gällande grunder, Kungl. Maj:t den 13 juni 1903, efter myndigheternas hörande, fann ansökningen icke föranleda vidare åtgärd.

Landtmäteristyrelsens framställning den 30 september 1902.

Den fortsatta behandlingen af Riksdagens och norrlandskommitténs ifrågavarande framställningar har i viss mån påverkats af ett utaf landtmäteristyrelsen uti underdånig skrifvelse den 30 september 1902 framlagdt förslag i fråga om ändring i vissa delar af gällande grunder för afvittringen ofvanför odlingsgränsen i lappmarkerna; och anhåller jag nu att få redogöra för detta förslag och de åtgärder, som däraf föranledts.

Landtmäteristyrelsen har uti sin ifrågavarande skrifvelse anfört hufvudsakligen, att enligt gällande bestämmelser om afvittring ofvan odlingsgränsen i Västerbottens län den utmark, hvilken skulle tilldelas hemman och lägenheter, äfvensom, bland annat, sådana impediment, som hvart för sig hade ett ytinnehåll af omkring 30 hektar, skulle, de senare likväl endast till sina yttre gränser, mätas i skalan 1 : 20,000;

att en mängd smärre impediment vid användning af så liten skala icke kunde å karta affattas, hvartill komme, att, då afvittringslandtmätarne icke vore berättigade att godtgöra sig särskildt arfvode för uppmätning af impediment, som de, i förmodan att ytinnehållet utgjorde omkring 30 hektar, å karta affattat, men därvid funnit vara mindre än omkring 30 hektar, i regeln åtskilliga impediment jämväl af större vidd än omkring 30 hektar lämnades utan mätning; att, då i 16 § 2 stycket i nådiga stadgan om afvittring i Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker den 30 maj 1873 föreskrefves, att vid afvittringen ej finge ske taxering eller gradering å skogsmark för områdestilldelning åt hemman och nybyggen, men att afdrag för *smärre* impediment, som ej särskildt upptoges, finge, såvidt nödigt vore, af landtmätare med gode män bestämmas till högst en fjärdedel af vidden utaf ägofigur, hvarå sådant afdrag ifrågakomme, det vore orimligt, att afdrag icke skulle med ännu mer skäl få göras för *större* impediment, som på grund af gällande föreskrifter ej skulle särskildt upptagas; att afvittringslandtmätarne vid afvittringen ofvanför odlingsgränsen tolkat berörda bestämmelse i 1873 års nådiga stadga, som om ordet smärre icke funnes såsom bestämning till ordet impediment; att emellertid, då impediment af så stor ytvidd som 30 hektar eller till och med däröfver lämnades utan mätning, ett afdrag af allenast en fjärdedel af ägofigurens ytvidd mången gång måste befinnas vara alldeles för ringa för att något så när motsvara hvad som af verkliga förhållandet skulle påkallas; att afvittringslandtmätarne sökt i praktiken afhjälpa detta missförhållande dels därigenom, att, där läget af de å viss ägofigur förekommande impediment sådant medgifvit, den del af ägofiguren, där impedimenten hufvudsakligen varit liggande, blifvit utmärkt såsom en särskild, af endast impediment bestående ägofigur, hvarefter afdrag, om ytterligare sådant ansetts nödigt, gjorts med högst $^1/_4$ af den återstående ägofigurens ytvidd, dels ock därigenom, att, där nyssnämnda förfaringssätt till följd af impedimentens spridda läge ej kunnat tillämpas och dessas areal intagit större delen af hela ägofiguren, denna i sin helhet betecknats såsom impediment; att emellertid i båda dessa fall och i synnerhet det sistnämnda ej sällan inträffade, att under impediment inbegrepes duglig mark, till följd hvaraf hemman och nybyggen på kronans bekostnad erhölle en ökning i de dem efter mantal tillkommande skogsanslag; att denna ökning visserligen, vid det förhållande, att från mången ägofigur gjorts afdrag för ej upptagna impediment med allenast $^1/_4$ af arealen, ehuru verkliga förhållandet bort föranleda högre afdrag, ofta blott vore skenbar och i regeln väsentligt mindre, än som vid första

påseendet kunde synas, men att landtmäteristyrelsen ansåge sig böra meddela Kungl. Maj:t kännedom om dessa omständigheter, för den händelse Kungl. Maj:t, då ofvanberörda af norrlandskommittén afgifna förslag företoges till pröfning, skulle finna jämväl de af styrelsen anförda förhållanden böra föranleda någon ändring i de för afvittringen gällande föreskrifter.

Landtmäteristyrelsen har därefter i samma skrifvelse vidare anfört, att, då enligt 15 § i 1873 års afvittringsstadga till impediment skulle räknas, bland annat, sådana berg, sandhedar och stenbunden mark, hvarå duglig skog hvarken funnes eller kunde växa eller bete funnes eller kunde erhållas, man syntes kunna draga den slutsats, att sådana berg och sandhedar och stenbunden mark, hvarå duglig skog funnes eller kunde växa eller bete funnes eller kunde erhållas, borde hänföras till duglig mark, som enligt 16 § i samma stadga kunde komma i fråga att användas till skogsanslag åt hemman och nybyggen; att, då jämlikt 16 § gradering å skogsmark ej finge ske för områdestilldelning samt med ordet »skogsmark» i detta sammanhang måste förstås till skogsanslag duglig mark, en hektar af visst slags duglig mark alltså skulle vid områdestilldelningen motsvara en hektar af hvarje annat slag af duglig mark, samt att följaktligen en hektar mark, därå bete i framtiden kunde erhållas, likaväl som en hektar med skog bevuxen mark skulle anses såsom en hektar till skogsanslag duglig mark; att ett dylikt likställande emellertid icke syntes styrelsen vid nuvarande höga värden å skogsprodukter vara med rättvisa och billighet öfverensstämmande, helst det mången gång kunde vara svårt att afgöra, huruvida bete kunde å en viss mark i framtiden erhållas; att det på grund häraf måste inträffa, att olika afvittringslandtmätare handlade i detta afseende efter olika grundsatser inom samma afvittringsområde; att nedanför odlingsgränsen i allmänhet blandning af skogsmark och betesmark knnnat tilldelas hvarje hemman eller nybygge, hvarvid den i 18 § af afvittringsstadgan bestämda latitud för skogsanslaget gifvit afvittringslandtmätarne möjlighet att genom skogsanslagets höjande eller sänkande utjämna missförhållandena; att däremot å de ofvan odlingsgränsen belägna stora vidderna af likartad utmark sannolikheten för någorlunda jämn blandning af skogsmark och betesmark till de afvittrade hemmanen ej vore lika stor, hvartill komme, att, då i regel såväl skog som bete där vore af sämre beskaffenhet, så att skogsanslagen för flertalet hemman och nybyggen ofvan odlingsgränsen syntes böra bestämmas till eller nära intill maximum inom latituden, någon möjlighet att genom skogsanslagets höjande eller sänkande behörigen utjämna olikheterna ej syntes förefinnas,

samt att på grund häraf det syntes böra bestämmas, att afdrag finge göras jämväl för mark, hvarå endast bete funnes eller kunde erhållas, äfvensom i någon mån för skogsmark i sådana fall, där skogen eller marken vore af synnerligen dålig beskaffenhet eller där skog ej funnes. Med anledning af hvad sålunda anförts har landtmäteristyrelsen hemställt, att föreskriften i 16 § andra stycket i 1873 års afvittringsstadga måtte erhålla följande ändrade lydelse:

»Ej må vid afvittringen taxering eller gradering ske å utmark för områdestilldelning åt hemman och nybyggen; dock att landtmätare med gode män må äga att för impediment, som ej särskildt upptagas, samt på grund af skogens eller markens ringare växtlighet göra afdrag med sammanlagdt högst tre fjärdedelar af vidden utaf ägofigur, å hvilken sådant afdrag ifrågakommer.»

I händelse af bifall härtill borde någon redaktionsjämkning ske i slutet af första stycket i 17 § af 1873 års stadga.

Sedan Kungl. Maj:t genom nådig remiss anbefallt Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västerbottens och i Norrbottens län att öfver denna framställning afgifva gemensamt underdånigt utlåtande, infordrade dessa myndigheter yttranden från vederbörande afvittringsstyresmän. Af desse har afvittringsstyresmannen i Västerbottens län förklarat sig hålla före, att en mer fullständig värdering, motsvarande den för skiftesändamål föreskrifna graderingen, borde tillämpas vid nu pågående afvittring och därmed i samband stående åbodelning, men att, för att icke frångå de grunder, som hittills följts rörande särskiljande af duglig, mindre duglig och oduglig mark, samt af tekniska skäl ett dylikt särskiljande af de olika ägofigurernas större eller mindre duglighet lämpligen borde få sitt uttryck i ett afdrag i tiondedelar, hvilket afdrag borde få uppgå till högst nio tiondedelar.

Afvittringsstyresmannen i Norrbottens län har, under anförande, att i detta län egentligen icke några sådana afvittringsarbeten återstode, som kunde vara beroende på ändring uti 16 § af 1873 års afvittringsstadga, förklarat sig anse landtmäteristyrelsens ändringsförslag vara lämpligt.

Kungl. Maj:ts bemälde bägge befallningshafvande hafva uti underdånigt utlåtande den 29 januari 1903 förklarat sig, under förutsättning att icke norrlandskommitténs arbeten utmynnade i förslag, som inverkade äfven på förevarande fråga, utan denna skulle afgöras efter nu förhandenvarande förhållanden, icke hafva några väsentliga anmärkningar att framställa mot landtmäteristyrelsens ifrågavarande för-

slag, dock att bland de omständigheter, som kunde föranleda afdrag å en ägofigurs areal, borde upptagas äfven förhållandet mellan betes- och skogsmark. I afseende å sättet för afdragsberäkningen och afdragets storlek hafva Kungl. Maj:ts befallningshafvande ansett landtmäteristyrelsens förslag äga företräde framför afvittringsstyresmannens i Västerbottens län.

Utlåtande af kammarkollegium och domänstyrelsen.

Den 6 mars 1903 blefvo samtliga dessa ärenden inför Kungl. Maj:t föredragna, och täcktes Kungl. Maj:t då anbefalla kammarkollegium och domänstyrelsen att i desamma afgifva gemensamt underdånigt utlåtande. Uti sådant utlåtande af den 2 juni 1903 hafva bemälda ämbetsverk anfört följande.

Intill dess efter afvittringens afslutning säkrare kännedom om lappmarkernas utvecklingsmöjligheter vunnits och enär det icke syntes kunna förebyggas, att vid bestämmande af de särskilda fastigheternas husbehofsskog den del af skogsanslaget, som för husbehofvets tillgodoseende skulle afsättas, blefve antingen för knappt eller för rundligt tilltagen, hvaraf skulle följa, i förra fallet, att allmänningen finge anlitas jämväl för fyllande af delägares husbehof af virke och, i senare fallet, att fastigheten skulle blifva mer begärlig för trävarurörelsen och sålunda motverka sin egentliga uppgift att vara till gagn uteslutande för den jordbrukande befolkningen, ansåge ämbetsverken det kunna ifrågasättas, huruvida icke hela skogsanslaget borde åtminstone tills vidare bibehållas såsom en för samtliga jordinnehafvarne gemensam allmänning med rätt för delägarne att därifrån efter utsyning eller anvisning bekomma nödigt husbehofsvirke. Genom en dylik anordning skulle, enligt ämbetsverkens förmenande, jämväl vinnas den fördelen, att husbehofsafverkningen i fjälltrakterna ej bedrefves så, att fara för fjällgränsens nedgående uppstode.

Hvad vidare anginge dispositionen af dylik allmännings afkastning utöfver husbehofsvirket, ansåge ämbetsverken densamma lämpligen böra afsättas till bildande af allmänningsfonder, från hvilka skulle bestridas i främsta rummet kostnaderna för allmännings bevakning och de åtgärder, som borde vidtagas för främjandet af skogens återväxt i öfverensstämmelse med hushållningsplan. Härefter skulle af fondens inkomster godtgöras å delägarnes jordbruksfastigheter belöpande utskylder och onera, såsom fastighetsbevillning, landstingsskatt, bidrag till prästerskapets aflöning, vägskatt och vägunderhåll. Därnäst kunde af fondens årsafkastning utgå bidrag till för delägarne i allmänhet nödiga och gagneliga kommunala ändamål, såsom läkarvård, fattigvård, folk-

undervisning, jordbrukets förbättring genom utdikning eller annorledes samt för anläggning eller förbättrande af utfartsvägar. Slutligen borde i mån af tillgång af fondens inkomster afsättas medel till en fond för delägarnes understöd vid inträffande missväxtår, företrädesvis genom beredande af arbetsförtjänst vid inom kommunen anordnade allmännyttiga arbeten.

Under förutsättning, att, på sätt sålunda blifvit antydt, hela skogsanslaget bibehölles såsom allmänning att enligt ofvan angifna grunder förvaltas, syntes hvad kommittén föreslagit i syfte att från delaktighet i allmännings afkastning utesluta jordägare, hvilka uppenbarligen icke för egen utkomst brukade jorden eller vore på stället boende, ej påkalla något ämbetsverkens särskilda yttrande.

Vidkommande det af landtmäteristyrelsen i dess ofvanberörda underdåniga skrifvelse den 30 september 1902 framställda förslag om ändring i och tillägg till hittills gällande bestämmelser om afdrag med högst en fjärdedel af en ägofigurs areal för impediment, som ej särskildt upptoges, m. m., ansåge ämbetsverken, att, med afvittringsförfattningarnas nuvarande tillämpning och då skogsprodukternas ökade värde snarare talade för minskning än ökning af skogstilldelningarna, några nya eller förändrade bestämmelser i det syfte, landtmäteristyrelsen sålunda föreslagit, ej borde af Kungl. Maj:t meddelas.

På grund af förekomna omständigheter hafva ämbetsverken, som förklarat sig i öfrigt ej hafva något att erinra emot kommitténs förevarande förslag, hemställt, det täcktes Kungl. Maj:t, med återkallande af förberörda nådiga förbud mot fortsatt afvittring och mot nybyggesanläggningar inom lappmarkerna, härom bestämma följande förändrade grunder, nämligen:

att, med bibehållande af nuvarande latitud för skogsanslag till hemman och nybyggen ofvan odlingsgränsen, skogsanslaget för nybyggen, som hädanefter upplätes å öfverloppsmarkerna nedanför nämnda gräns, skulle bestämmas till högst 1,200 hektar för helt mantal;

att hela skogsanslaget tills vidare skulle afsättas till allmänning med rätt för delägarne att därifrån efter utsyning eller anvisning bekomma nödigt husbehofsvirke;

att sådan allmänning skulle för delägarnes gemensamma nytta förvaltas i enlighet med grunder, som lämnade trygghet, att allmänningen komme att lända till varaktigt stöd för jordbruket, såsom till bildande af allmänningsfonder jämlikt ämbetsverkens ofvan omförmälda förslag; samt

att nya nybyggesanläggningar och dessas skatteomföring icke finge medgifvas annan än den, som kunde antagas vilja och kunna själf bruka fastigheten för att därigenom bereda sig sitt nödvändiga lifsuppehälle.

Departementschefens yttrande.

Af den utredning, för hvilken jag nu redogjort, torde få anses framgå, att med den hittills vanliga tillämpningen af gällande afvittringsförfattningar syftemålet med afvittringarna icke blifvit i önskvärd mån vunnet, utan i stället betänkliga missförhållanden i åtskilliga hänseenden inträdt. Det synes mig då böra tillses, huruvida icke i viss mån ändrade bestämmelser böra föreskrifvas till efterrättelse vid ännu återstående afvittringsförrättningar. Såsom ofvan angifvits, är i Norrbottens län den allmänna afvittringen afslutad, med det enda undantag, att, beträffande Vittangi by i Juckasjärvi socken, Kungl. Maj:t återförvisat ärendet för ny behandling i vissa hänseenden. Rörande denna bys afvittring torde emellertid, med hänsyn till att utslag därom redan meddelats, det icke kunna ifrågakomma att tillämpa förändrade afvittringsbestämmelser. De områden, på hvilka ändrade bestämmelser skulle kunna tillämpas, äro alltså dels de ofvan odlingsgränsen belägna delarna af Västerbottens län, innefattande delar af socknarna Sorsele, Stensele, Tärna, Vilhelmina och Dorotea, dels ock odisponerad öfverloppsmark nedom odlingsgränsen inom Sorsele socken af Västerbottens län samt inom Gellivare, Jockmocks och Arjepluogs socknar af Norrbottens län. Dessa återstående områden äro visserligen i jämförelse med det ofantligt stora område, hvarå afvittringen redan ägt rum, icke särdeles stora, men då högst afsevärda missförhållanden visat sig uppkomma genom de nuvarande afvittringsförfattningarnas tillämpning, anser jag det vara af stor vikt, att, såvidt möjligt, mer betryggande föreskrifter blifva gällande för den ännu oafvittrade delen af Norrland, äfven om de nya bestämmelsernas tillämplighetsområde numera måste blifva inskränktare, än som varit önskligt. De återstående områdena äro i allt fall i och för sig af betydlig utsträckning och innefatta i synnerhet stora arealer skogsmark. Till stor del hafva de å desamma befintliga skogar karaktären af skyddsskogar.

Hvad angår de åtgärder, som, enligt hvad jag ofvan omförmält, föreslagits i syfte att råda bot på de anmärkta missförhållandena, torde jag först få upptaga till behandling det af norrlandskommittén framställda förslaget, att storleken af skogsanslaget för nybyggen, som hädanefter upplåtas på öfverloppsmarker nedom odlingsgränsen, skall bestämmas till högst 1,200 hektar för helt mantal, under det att för närvarande maximibeloppet är 1,763,04 hektar. En dylik nedsättning af det högsta

skogsanslaget finner jag mig böra tillstyrka. Visserligen har afvittringsstyresmannen i Norrbottens län meddelat, att vid förslag till disposition af öfverloppsmarken i Jockmocks och Gellivare socknar det endast för fyra nybyggen ansetts erforderligt att beräkna högre skogsanslag än efter 1,200 hektar för helt mantal, och det kunde därför synas, som om en nedsättning af skogsanslagets maximibelopp till nämnda siffra icke skulle blifva af särdeles stor betydelse vid den återstående särskilda afvittringen nedom odlingsgränsen, ifall samma grundsatser, som sålunda följts vid förslagen i fråga om Jockmocks och Gellivare socknar, äfven vunne tillämpning inom Sorsele och Arjepluogs socknar. Härvid är dock att märka, att, då skogsanslaget torde böra beräknas i visst förhållande till det högst och lägst föreskrifna, en allmän nedsättning af anslagsbeloppen bör blifva följden af maximibeloppets sänkning samt denna sänkning alltså inverka jämväl på de skogsanslag, som äfven eljest skulle bestämts lägre än efter 1,200 hektar för helt mantal.

Den betydelsefullaste ifrågasatta ändringen i nu gällande afvittringsföreskrifter gäller bildandet af allmänningar. Sådana hafva inom öfre Norrland bildats blott inom Norrbottens län, hvarest en fjärdedel af skogsanslaget i ett flertal socknar afsatts därtill. Alls inga allmänningar hafva däremot bildats i Västerbottens län nedom odlingsgränsen. Ofvan odlingsgränsen inom sistnämnda län hafva delägarne fattat beslut, att till allmänning skall afsättas i Sorsele socken en tredjedel samt i Stensele och Tärna socknar hälften af skogsanslaget. Dessa beslut hafva af Kungl. Maj:t fastställts den 1 mars 1901.

Nu hafva såväl Riksdagen som norrlandskommittén gjort framställning om åstadkommande af dylika allmänningar i större omfattning. Nämnda kommitté har i sådant afseende föreslagit, att af skogsanslaget skulle omedelbart tilldelas de särskilda hemmanen och nybyggena endast hvad som efter noggrann, af afvittringslandtmätaren med biträde af skogstjänsteman för hvarje särskildt fall förrättad undersökning ansåges erforderligt för nödigt husbehof, att å sålunda afsatta områden afverkning af skog finge ske endast till husbehof samt att återstoden af skogsanslagen borde afsättas till allmänning, att för delägarnes gemensamma nytta förvaltas i enlighet med grunder, som lämnade trygghet, att allmänningen komme att lända till varaktigt stöd för den jordbrukande befolkningen.

Att bibehålla den nuvarande anordningen, hvilken faktiskt gjort allmänningars bildande beroende på delägarnes fria öfverenskommelse, synes mig icke böra ifrågasättas. Det af norrlandskommittén framställda förslaget har tillstyrkts af Kungl. Maj:ts befallningshafvande

såväl i Västerbottens som i Norrbottens län, af den senare myndigheten dock med vissa erinringar i afseende på användningen af allmännings afkastning, till hvilka jag senare torde få återkomma. Å andra sidan hafva dock äfven åtskilliga invändningar framställts mot sagda förslag.

Föredraganden i afvittringsärenden hos Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län, länsnotarien Lilja, har framhållit, att nybyggaren borde få åtminstone någon skog under enskild disposition till afsalu, enär bosättning i dessa trakter ej kunde grundas enbart på jordbruk i förening med allenast husbehofsskog, helst som i sådant fall ingen inkomst erhölles, hvarmed nybyggaren kunde bestrida kostnader för byggnader, odlingar och afdikningar m. m. Det vore enligt hans åsikt att befara, att genom det ifrågasatta stadgandet kolonisationen skulle motverkas. Af dessa anledningar ansåge han bättre, att det bestämdes såsom regel, att halfva skogsanslaget skulle afsättas till allmänning. Enligt min mening torde det dock vara stor sannolikhet för, att bibehållandet af halfva skogsanslaget under enskild disposition skulle, åtminstone i de fall, då hemmantalen ej vore särdeles små, fortfarande göra dessa hemman alltför begärliga för trävaruindustrien och alltså motverka det med afvittringen afsedda syftemål. Om husbehofvet blifver, på sätt jag nedan skall söka antyda, lämpligt afvägdt, torde ej heller bosättningens utveckling behöfva hämmas, helst allmänningens afkastning på flerehanda sätt, åtminstone indirekt, kommer befolkningen till godo.

Landtmäteristyrelsen har mot ifrågavarande förslag anmärkt, att husbehofvet blott kunde bedömas för närvarande tid och att det därtill afsatta skogsområdet kunde visa sig otillräckligt, därest framdeles bosättningen ökades genom hemmanens klyfning eller annorledes. Detta skulle vara riktigt under förutsättning, att möjligheterna för en dylik utveckling icke läte sig något så när bedömas. Men då odlingens utveckling är beroende af befintligheten af odlingslägenheter samt det är i jordägarnes intresse att vid afvittringen påvisa dessa odlingslägenheter i så stor utsträckning som möjligt, enär de kunna räknas såsom inägojord, på hvilken skattetal och skogsanslag få grundas, torde det kunna antagas, att den till odling tjänliga marken blifver ganska fullständigt uppgifven. Och om dessa odlingsmöjligheter äfven tagas i betraktande vid bestämmandet af skogens fördelning mellan husbehofsskog och allmänning, så att den förra sättes proportionsvis större för de hemman, å hvilka utsikter till ökad odling finnas, och hvilka alltså kunna antagas skola framdeles gifva bärgning åt flere eller större hus-

håll, torde man kunna nöjaktigt tillgodose utvecklingen för en ganska lång tid framåt.

Kammarkollegium och domänstyrelsen hafva framhållit samma betänkligheter som landtmäteristyrelsen och till förekommande af de befarade olägenheterna föreslagit, att hela skogsanslaget skulle afsättas till allmänning samt att delägarne skulle äga att därifrån erhålla ved och virke till husbehof, men endast efter utsyning. Att införa utsyningstvång för husbehofvet inom nu ifrågavarande återstående afvittringsområden synes mig likväl vara en alltför sträng åtgärd, hvilken skulle sätta invånarne i sagda områden i en undantagsställning i jämförelse med andra inbyggare i Norrland och jämväl stå i strid mot nådiga förordningen den 29 juni 1866, hvarigenom skattemannen tillförsäkrats rätt att utan utsyning från hemmanets skog till husbehof hämta nödigt virke och bränsle. Icke ens inom skyddsskogar, hvilkas bestånd erfordras till skydd mot fjällgränsens nedgående, har enligt lagen den 24 juli 1903 afverkning till husbehof ansetts kunna beläggas med utsyningstvång. Att låta delägarne taga sitt husbehof å allmänning utan utsyning lär icke heller böra ifrågasättas, enär därigenom en ändamålsenlig skötsel af skogsallmänningen skulle blifva mycket försvårad, om ej rent af omöjliggjord. Afsättande af hela skogsanslaget till allmänning skulle äfven med all säkerhet vara hindrande för uppodling af å skogsmarken befintliga odlingslägenheter och därigenom motverka ökad bosättning. Af dessa skäl anser jag mig ej kunna biträda ämbetsverkens ifrågavarande förslag.

Man skulle äfven kunna ifrågasätta en sådan anordning, att viss bestämd, husbehofvet öfverstigande andel af skogsanslaget alltid bibehölles såsom husbehofsskog, å hvilken jordägaren finge utan utsyning taga sitt husbehof, men att, om å denna husbehofsskog lämpligen borde något år afverkas mer än som åtginge till husbehofvet, detta skulle ske genom allmänningsstyrelsens försorg och att försäljningsmedlen skulle inflyta till allmänningskassan. Därigenom skulle, åtminstone för de större skattetalen, en viss latitud för husbehofvets tillgodoseende vinnas, så att det därtill anslagna området skulle räcka till äfven vid ökad bosättning. Vid en sådan anordning skulle hemmanets förvärf ej heller innebära någon lockelse för trävaruindustrien. Dock skulle enligt min mening en dylik bestämmelse med all sannolikhet icke komma att visa sig gagnelig, enär, då hemmansinnehafvaren icke själf får inkomsten af saluskogen och han alltså icke har direkt intresse af, att försäljning af virke må ske från hans husbehofsskog, utan snarare tvärtom, det lär få antagas, att han icke kommer att tillbörligen

vårda skogen, utan öfver höfvan uppdrifver husbehofsafverkningen samt därvid ej heller har för ögonen att exempelvis till vedbränsle taga endast sådant virke, som icke kan finna fördelaktigare användning. En föreskrift sådan som den senast antydda skulle alltså lätteligen föranleda skogssköfling.

Af hvad jag nu anfört, torde framgå, att jag icke kan anse något af de nu omförmälda förslagen hafva företräde framför det af norrlandskommittén afgifna. Att äfven detta icke är utan sina vanskligheter, lär likväl få medgifvas. Dock torde dessa kunna i allt väsentligt förebyggas genom därtill ägnade föreskrifter. Särskildt kan det möta svårighet att i hvarje fall på lämpligaste sätt bestämma den areal, som bör tilläggas ett hemman såsom husbehofsskog. Det bör naturligtvis tillkomma vederbörande afvittringslandtmätare att upprätta förslag härtill och böra därvid, som ofvan antydts, äfven odlingslägenheters förekomst öfva inverkan. För vinnande af ökad trygghet synes det emellertid böra föreskrifvas, såväl att landtmätaren skall vid ägobesiktningen vara biträdd af därtill förordnad skogstjänsteman, hvilken då har tillfälle att göra iakttagelser och bör tilläggas befogenhet att framställa erinringar i afseende å inägornas uppskattning, antecknandet af odlingslägenheter och impediment, skogsmarkens beskaffenhet m. m., som ock att Kungl. Maj:ts befallningshafvande skall före meddelande af afvittringsutslag inhämta yttrande angående den föreslagna husbehofsskogen från domänstyrelsen, hvilken då har tillfälle att i ärendet höra vederbörande skogsstatstjänstemän. Särskild föreskrift torde jämväl vara erforderlig, innefattande förbud mot afverkning å husbehofsskogen till annat ändamål än husbehof, utan att särskildt tillstånd därtill för hvarje gång meddelats. Då jordägaren alltså icke kan till afsalu använda möjligen öfverskjutande skogstillgång å husbehofsskogen, lär det få antagas, att han icke blir obenägen att verkställa odlingar eller upplåta odlingslägenheter, hvilkas bebyggande sålunda icke behöfver minska hans tillgång på husbehofsvirke och bränsle.

Jag finner mig alltså böra tillstyrka antagande af norrlandskommitténs ifrågavarande förslag, såvidt angår skogsanslagets fördelning i husbehofsskog och allmänningsskog, och torde jag, därest detta förslag vinner bifall, framdeles få i underdånighet anmäla frågan om utfärdande af föreskrifter i af mig nu angifna syften. Af dessa föreskrifter synas de, som afse dispositionsrätten öfver husbehofsskogen, vara af beskaffenhet att böra underställas Riksdagens pröfning. Bestämmelserna i detta afseende torde emellertid icke lämpligen böra inryckas i afvittringsför-

fattningarna, utan torde, sedan beslut i hufvudfrågan fattats, förslag till sådana bestämmelser böra utarbetas.

I afseende å den omfattning, i hvilken nya bestämmelser i fråga om bildande af allmänningar böra och kunna bringas till verkställighet, är först att märka, att, såsom ofvan nämnts, öfverenskommelser om afsättande inom Sorsele, Stensele och Tärna socknar ofvan odlingsgränsen af viss andel af skogsanslaget redan blifvit träffade och af Kungl. Maj:t fastställda, ehuru de ännu icke blifvit satta i verket. I betraktande af de omständigheter, som efter detta Kungl. Maj:ts beslut blifvit genom de verkställda utredningarna, särskildt genom norrlandskommittén, påvisade, anser jag för min del, att några betänkligheter icke böra möta mot återkallande af berörda fastställelser, så att de nya bestämmelserna må vinna tillämpning äfven å nämnda sockenandelar. I fråga om såväl Sorsele och Stensele som Vilhelmina och Dorotea socknar, hvilka samtliga innefatta områden både nedom och ofvan odlingsgränsen, men där allmänningar icke afsatts vid afvittringen nedom denna gräns, komma naturligtvis de nu ifrågasatta allmänningarna att tillhöra endast de hemman, som äro belägna ofvanför odlingsgränsen, och lär detta förhållande komma att vinna beaktande vid fastställelse af reglementen för sagda allmänningar. Vidare synes det mig icke heller böra möta hinder att för återstående särskild afvittring å odisponerade öfverloppsmarker nedom odlingsgränsen påbjuda förändrade bestämmelser i fråga om afsättning till allmänning, oafsedt hvilka stadganden som eljest i dylikt afseende gälla inom vederbörande socken. För de socknar, där sådan afsättning till viss andel af skogsanslaget redan vid den allmänna afvittringen skett, kan lämpligen så förfaras, att vid nybyggesafvittringen dels en allmänning afsättes efter samma grunder, som gälla för socknen i öfrigt, hvarigenom nybyggena alltså blifva likställda med öfriga hemman inom socknen i afseende å de gemensamma allmänningarna, och dels återstoden af den del af nybyggenas skogsanslag, som icke användes till husbehofsskog, förenas till en särskild, endast dessa nybyggen tillhörig allmänning. Där afsättning till allmänning icke ägt rum inom socknen i öfrigt, såsom i Sorsele socken nedom odlingsgränsen, blifver naturligtvis hela allmänningen nybyggenas enskilda tillhörighet.

I fråga om användningen af allmänningarnas afkastning lär det tillkomma Kungl. Maj:t att framdeles fatta beslut, efter det förslag därom afgifvits af Kungl. Maj:ts vederbörande befallningshafvande, och torde därvid äfven böra tagas under öfvervägande hvad Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län i sitt ofvanberörda yttrande härom anfört, hvilket står i öfverensstämmelse med nu gällande föreskrifter

rörande allmänningarna inom sagda län. Norrlandskommittén har i detta afseende föreslagit en allmän bestämmelse af innehåll, att från delaktighet i allmänningens afkastning borde uteslutas jordägare, som uppenbarligen icke för egen utkomst brukade jorden eller vore på stället boende. Med hänsyn till de betydelsefulla invändningar, som emot detta förslag framställts såväl i den vid kommitténs betänkande fogade reservation som af de i ärendet hörda myndigheterna, kan jag icke tillstyrka kommitténs förslag i denna del. Det lär emellertid få bero på Kungl. Maj:t att vid fastställande af reglementen för allmänningarna söka tillse, att allmännings afkastning vinner sådan användning, att ändamålet med afvittringen och med allmänningens afsättande må så mycket som möjligt blifva tillgodosedt.

Norrlandskommittén har vidare föreslagit, att ansökning om nya nybyggesanläggningar och dessas skatteomföring icke måtte beviljas annan än den, som kunde antagas vilja och kunna själf bruka fastigheten för att därigenom bereda sig sitt nödtorftiga lifsuppehälle. Äfven enligt min åsikt är det visserligen högst önskligt, att det må tillses, att nybyggen upplåtas endast åt egentliga jordbrukare, men då Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län meddelat, att en dylik grundsats redan hittills blifvit tillämpad i sagda län samt bestämmelser i föreslaget syfte i allt fall skulle hafva en ganska ringa innebörd, enär det i allt fall kan befaras, att fastigheten sedermera genom öfverlåtelse öfvergår till ägare, som icke själf är jordbrukare, anser jag mig icke böra förorda utfärdandet af allmän föreskrift af nu ifrågasatt innehåll.

Hvad de af landtmäteristyrelsen föreslagna ändringarna i afvittringsförfarandet angår och därvid först den ifrågasatta ökningen af det för impediment medgifna afdraget, har landtmäteristyrelsen därmed uppenbarligen afsett, att större noggrannhet skulle kunna åstadkommas, så att duglig skogsmark icke längre blefve inbegripen under rubriken impediment. Jag kan dock icke finna, att det föreslagna stadgandet skulle innebära någon förbättring i sådant afseende, utan snarare komma att verka i motsatt riktning eller så, att å ägofigurer, hvarest afdraget för impediment hittills begränsats till $^1/_4$, detsamma framdeles skulle ökas. Härigenom komme äfven den areal skogsmark, som tillades ett hemman, att ökas, och då sålunda enligt min åsikt, ett dylikt stadgande skulle medföra ökning i skogsanslagen, hvilket står i bestämd strid mot den uppfattning, som förestafvat det förut tillstyrkta förslaget om sänkning af skogsanslaget för vissa nybyggen, kan jag icke biträda detsamma. Att de af landtmäteristyrelsen anmärkta missförhållandena kunnat upp-

komma samt motiveras af det nuvarande stadgandet om afdragets storlek måste enligt min mening bero därpå, att landtmätarne icke tillbörligen iakttagit föreskriften i afvittringsstadgans § 16, där det uttryckligen ålägges landtmätare att tillse, att under impediment ej inbegripes duglig mark, som kan komma i fråga att användas till skogsanslag. Skall ej ett impediment särskildt mätas, och räcker ej afdrag med $^1/_4$ att motsvara impedimentens verkliga areal å en viss ägofigur, kan det väl hända, att impediment måste räknas som skogsmark, men detta kan icke undvikas, under det att ett motsatt förfarande är bestämdt förbjudet. Därest gällande stadganden noggrant iakkttagas, synas de mig alltså vara tillfyllestgörande till förhindrande af det af landtmäteristyrelsen nu angifna missförhållandet och ytterligare trygghet i sådant afseende torde vinnas, därest, såsom jag förut tillstyrkt, det bestämmes, att skogstjänsteman skall närvara vid all ägobesiktning.

Ej heller förslaget angående afdrag för i skogsanslag ingående betesmark i förhållande till skogsmark eller för skogens större eller mindre växtlighet synes mig af beskaffenhet att böra vinna bifall. En dylik bestämmelse skulle nämligen, såsom kammarkollegium och domänstyrelsen framhållit, antagligen leda till ökning af skogstilldelningarna, hvilken af förut angifna anledningar icke bör befrämjas. Förändringen skulle äfven medföra ett slags gradering af marken och skogen, hvilken gradering, att döma af äldre erfarenheter i sådant afseende, lätt kan missbrukas och därför icke är önsklig».

Utskottets yttrande.

Enligt stadgan om afvittring i Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker den 30 maj 1873 skola såväl vid den allmänna afvittringen som ock efter densammas afslutande vid särskild afvittring af nybyggen å odisponerad mark nedom odlingsgränsen från kronans marker nödiga områden tilldelas hemman och nybyggen, och skall enligt samma stadga skogsanslaget bestämmas efter beräkning af 5,000 eller därutöfver till högst 20,000 kvadratref skogsmark (440,76—1,763,04 hektar) för helt mantal och i förhållande därefter för större eller mindre hemmantal. Däri skall då ej inberäknas sådan mark, som bör hänföras till impedimenter. Den framlagda utredningen gifver emellertid vid handen, att vid tillämpningen af gällande föreskrifter i afseende å skogsanslagens storlek dels hemman och nybyggen tilldelats skogsområden, som i regel betydligt öfverskridit skogsanslagets medelbelopp, 1,102 hektar, dels bland impedimenter i vidsträckt omfattning inbegripits äfven duglig

skogsmark, dels ock vid skattläggningen ej sällan allt för höga skattetal åsatts hemmansdelar och nybyggen, i följd hvaraf dessa erhållit större skogsanslag än det, hvartill inägornas beskaffenhet bort gifva anledning, och hafva dessa förhållanden haft till följd, att kronan på många ställen afhändts betydligt större områden än som med afvittringen från början afsetts.

För att vinna rättelse härutinnan har Kungl. Maj:t funnit en nedsättning af skogsanslagets storlek nödvändig. Då emellertid den allmänna afvittringen inom Västerbottens och Norrbottens län nedom odlingsgränsen numera afslutats samt ofvan denna gräns belägna hemman och nybyggen ansetts fortfarande vara i behof af det understöd, som i fråga om skogsanslag medgifves dem af gällande bestämmelser, skall enligt Kungl. Maj:ts förslag nedsättningen gälla endast de framtida nybyggen, som komma att upplåtas å odisponerade öfverloppsmarker nedom odlingsgränsen. För sådana nybyggen föreslås nu i propositionen, att skogsanslaget bestämmes till högst 1,200 hektar för helt mantal.

Detta förslag har tillkommit på framställning från den s. k. norrlandskommittén och har förordats af de flesta myndigheter, som hörts i frågan. Lämpligheten af en dylik nedsättning af det högsta skogsanslaget finner också utskottet uppenbar. Lyckligast hade utan tvifvel varit, om en sänkning af skogsanslagets maximibelopp kunnat genomföras, redan innan afvittringarna fortskridit så långt, som nu skett, men då de ifrågavarande odisponerade öfverloppsmarkerna, enligt uppgift, utgöra i det närmaste 600,000 hektar, synes den föreslagna åtgärden dock komma att få ej så liten praktisk betydelse. Utskottet anser sig sålunda böra tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition i denna del.

Enligt gällande afvittringsstadga skola vid alla afvittringar hemman och nybyggen, så vidt tillgång finnes, erhålla skog ej blott till husbehof utan ock till afsalu. Denna anordning i förening med de stora skogsanslag, som, enligt hvad ofvan nämnts, i allmänhet tillagts hemman och nybyggen vid afvittringarna har emellertid haft till följd, att dessa hemman och nybyggen oaktadt det utsyningstvång, hvarmed afverkningen till afsalu varit förenad, blifvit i hög grad begärliga för trävarurörelsen. I stor utsträckning har också, i strid med afvittringsförfattningarnas syfte, sådan jord öfvergått från den jordbrukande befolkningen till idkare af nämnda rörelse, och synes en dylik öfverflyttning af jord alltjämt vara att befara.

För att för framtiden råda bot för dessa missförhållanden har Kungl. Maj:t, med anslutning till den uppfattning, som härutinnan ut-

talats inom norrlandskommittén föreslagit den förändrade bestämmelse vid ännu återstående afvittringsförrättningar inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker, att hemman och nybyggen skola af skogsanslaget omedelbart erhålla endast nödigt husbehof, hvaremot återstoden skall afsättas till allmänning att förvaltas för delägarnas gemensamma nytta.

Detta förslag synes utskottet synnerligen välbetänkt. Det torde visserligen, såsom departementschefen erinrat, kunna blifva förenadt med svårighet att i hvarje särskildt fall på lämpligt sätt bestämma den areal, som bör tilläggas ett visst hemman eller nybygge såsom husbehofsskog, men denna svårighet synes dock i viss mån afhjälpt genom den föreslagna bestämmelsen, att berörda åtgärd skall föregås af en noggrann, af afvittringslandtmätaren med biträde af skogstjänsteman för hvarje särskildt fall förrättad undersökning. Emellertid har inom utskottet framhållits, att äfven med en sådan föregående noggrann undersökning en viss ojämnhet i fördelningen af husbehofsskogen lätteligen torde kunna uppkomma, därest vid afskiljandet af det skogsområde, som anses böra tillkomma ett hemman eller nybygge såsom husbehofsskog, hänsyn skall tagas ej allenast till markens olika växtlighet och förefintliga odlingslägenheter utan äfven till den å området befintliga ståndsskogen. Om nämligen ett hemman eller nybygge skulle tilldelas ett förhållandevis mindre område till husbehofsskog på grund däraf, att å sagda hemman eller nybygge vid afvittringstillfället funnes riklig tillgång på afverkningsbar ståndskog, skulle sagda hemman eller nybygge, efter det ståndsskogen afverkats, komma i ett sämre läge än andra hemman och nybyggen, hvilka i saknad af dylik tillgång på ståndskog tillerkänts större områden husbehofsskog. Å andra sidan skulle det emellertid ej vara rättvist, om ett hemman eller nybygge oaktadt förekomsten af riklig ståndskog tilldelades lika stort område till husbehofsskog, som annat hemman eller nybygge med obetydlig ståndskog. En utväg att i berörda hänseende åstadkomma en rättvisare och jämnare fördelning skulle enligt utskottets tanke vara, att husbehofsskogens areal bestämdes utan hänsyn till ståndskogens beskaffenhet, men att, där vid afvittringstillfället rikligare tillgång å afverkningsbar ståndskog förefunnes, den husbehofvet öfverskjutande skogstillgången på en gång före tillträdet utstämplades för att sedermera efter hand afverkas, och att försäljningsmedlen därför inflöte till allmänningsfonden. Någon förändring i nu förevarande förslag torde emellertid denna utskottets uppfattning ej böra föranleda, utan synes frågan härom lämpligast böra tagas under öfvervägande vid utarbetande af de särskilda

bestämmelser angående dispositionsrätten öfver husbehofsskogen, som enligt propositionen ställts i utsikt och hvilka bestämmelser utskottet i likhet med departementschefen finner vara af beskaffenhet att framdeles i vissa delar böra underställas Riksdagens pröfning.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skall den allmänning, som af återstoden af skogsanslagen bildas, förvaltas för delägarnas gemensamma nytta enligt grunder, som af Kungl. Maj:t bestämmas. I fråga om allmänningarnas afkastning föreslog, såsom af departementschefens anförande framgår, norrlandskommittén i detta afseende en allmän bestämmelse af innehåll, att från delaktighet i allmänningens afkastning borde uteslutas jordägare, som uppenbarligen icke för egen utkomst brukade jorden eller vore på stället boende, men med hänsyn till de betydelsefulla invändningar, som mot detta förslag framställts såväl i den vid kommitténs betänkande fogade reservationen som af de i ärendet hörda myndigheterna, har Kungl. Maj:t funnit sig ej böra upptaga kommitténs berörda förslag, utan ansett det böra bero på Kungl. Maj:t att vid fastställande af reglementen för allmänningarna söka tillse, att allmännings afkastning vinner sådan användning, att ändamålet med afvittringen och med allmänningens afsättande må så mycket som möjligt blifva tillgodosedt.

Utskottet, som i denna fråga är af samma uppfattning som Kungl. Maj:t, anser sig emellertid böra framhålla vikten af att de grunder, som komma att bestämmas för allmänningarnas förvaltning blifva sådana, att de lämna största möjliga trygghet för att allmänningarna komma att ända till varaktigt stöd för den jordbrukande befolkningen och att hemman, som hafva del däri, ej få sådan fördel däraf, att de blifva föremål för spekulation. I sådant hänseende har utskottet, på samma gång utskottet behjärtat hvad Konungens befallningshafvande i Norrbottens län i sitt afgifna utlåtande yttrat angående faran af att utan nödiga inskränkningar medgifva delägarne i allmänning rätt att af inkomsterna därifrån erhålla godtgörelse för sina kommunala utskylder, funnit sig synnerligen tilltaladt af hvad kammarkollegium och domänstyrelsen i sitt gemensamma utlåtande yttrat angående lämpligheten af att låta allmänningsfondens afkastning utgå såsom bidrag till för delägare i allmänhet nödiga och gagneliga kommunala ändamål, såsom läkarvård, fattigvård, folkundervisning, jordbrukets förbättring genom utdikning eller annorledes samt för anläggning eller förbättring af utfartsvägar, äfvensom att i mån af tillgång af allmänningsfondens inkomster afsätta medel till en fond för delägarnes understöd vid in-

träffande missväxtår, företrädesvis genom beredande af arbetsförtjänst vid inom kommunen anordnade allmännyttiga arbeten.

De i propositionen ifrågasatta ändrade bestämmelserna rörande afvittringen inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker skola enligt förslaget tillämpas inom de områden af berörda lappmarker, beträffande hvilka Kungl. Maj:ts vederbörande befallningshafvande ännu icke meddelat afvittringsutslag, och framgår af departementschefens anförande, att härmed afsetts dels oafvittrad mark ofvan odlingsgränsen i Västerbottens län och dels odisponerad öfverloppsmark nedom odlingsgränsen i bägge länen, hvaremot det uppgifvits, att afvittringsutslag meddelats beträffande all mark ofvan odlingsgränsen inom Norrbottens län. Enligt utskottet tillhandakomna upplysningar lärer emellertid Kungl. Maj:ts befallningshafvande i sistnämnda län ännu icke meddelat afvittringsutslag rörande den ofvan sagda gräns belägna Enontekis socken. De i propositionen föreslagna bestämmelserna skulle alltså enligt ordalagen komma att vinna tillämpning äfven å denna socken samt medföra, bland annat, att noggrann undersökning af skogsanslaget skulle förrättas af afvittringslandtmätare och skogstjänsteman för utrönande af hvad som kunde anses erforderligt för husbehof, hvarefter återstoden skulle afsättas till allmänning. Enontekis socken, som till väsentlig del är belägen ofvan barrskogsgränsen, har emellertid, i enlighet med hvad 1903 års Riksdag på framställning af Kungl. Maj:t beslutat, i anledning af skogens dåliga beskaffenhet inom socknen fått utbyta af sockenmännen till allmänning afsatt del af skogsanslaget mot annan allmänning inom Muonionalusta angränsande kapellförsamling, för hvilken sistnämnda allmänning förvaltningsregler blifvit af Kungl. Maj:t och Riksdag fastställda. Den inom Enontekis socken återstående skogstillgången, hvilken vid afvittringsberedningen föreslagits att tilldelas de särskilda hemmanen och nybyggena lärer, enligt hvad utskottet inhämtat, vara af särdeles dålig beskaffenhet och torde icke i något fall öfverstiga, men väl ibland näppeligen förslå till ett knappt husbehof, och synes under sådana förhållanden de i propositionen föreslagna ändrade bestämmelserna om afsättande af en del af skogsanslaget till allmänning ej lämpligen böra komma att på Enontekis socken tillämpas.

Till förebyggande af missförstånd, som tilläfventyrs skulle kunna uppstå beträffande tolkningen af det i propositionens sista moment förekommande uttrycket »skogsanslaget» har utskottet ansett en omkastning af de bägge momenten böra äga rum.

På grund af det anförda får utskottet alltså hemställa,

att Riksdagen i anledning af förevarande proposition måtte för sin del besluta, att vid afvittringen

inom de områden af Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker förutom Enontekis socken, beträffande hvilka Kungl. Maj:ts vederbörande befallningshafvande ännu icke meddelat afvittringsutslag, skall iakttagas:

dels att af skogsanslagen skall omedelbart tilldelas de särskilda hemmanen eller nybyggena endast hvad som efter noggrann, af afvittringslandtmätaren med biträde af skogstjänsteman för hvarje särskildt fall förrättad undersökning anses erforderligt för nödigt husbehof, med hänsyn jämväl till förefintliga odlingslägenheter, men att återstoden af skogsanslagen afsättes till allmänning, att för delägarnes gemensamma nytta förvaltas i enlighet med grunder, som af Kungl. Maj:t bestämmas,

dels ock att för nybyggen, som hädanefter upplåtas å odisponerade öfverloppsmarker nedom odlingsgränsen, skogsanslaget bestämmes till högst 1,200 hektar för helt mantal;

Stockholm den 28 april 1905.

På det sammansatta utskottets vägnar:

T. ZETTERSTRAND.